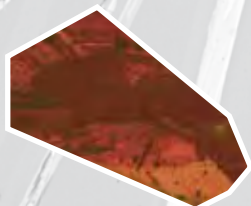

Portretten van notoire ordeverstoorders

Kenmerken en achtergronden van notoire
ordeverstoorders binnen het voetbal

Tom van Ham
Bo Bremmers
Henk Ferwerda

Beke // reeks

Portretten van notoire ordeverstoorders

Portretten van notoire ordeverstoorders

Kenmerken en achtergronden van notoire
ordeverstoorders binnen het voetbal

Tom van Ham
Bo Bremmers
Henk Ferwerda

Beke // *reeks*

In opdracht van

Stuurgroep Hooligans in Beeld II

Met medewerking van

De drie Reclasseringsorganisaties (3RO)

Het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme (CIV) van de Nationale Politie

Justitiële Informatiedienst (JustID)

Jill Bakker

Antoon Smulders

Karin Tijhof

Omslagillustratie en opmaak

Marcel Grotens

Drukwerk

GVO Drukkers & Vormgevers B.V.

Tom van Ham, Bo Bremmers en Henk Ferwerda

Portretten van notoire ordeverstoorders

Kenmerken en achtergronden van notoire ordeverstoorders binnen het voetbal

ISBN/EAN

978-90-75116-90-8

© 2014, Bureau Beke, Auteursrechten voorbehouden.

Inhoud

	Voorwoord	7
1	Inleiding	9
2	Onderzoeksvragen en methoden van onderzoek	13
2.1	Onderzoeksvragen	13
2.2	Methoden van onderzoek	14
2.3	Analyse en weging van informatie	17
3	Typering van de onderzoekspopulatie	19
3.1	Leeftijd, geslacht en nationaliteit	19
3.2	Periode in het VVS	20
3.3	Rolverdeling	21
3.4	Resumé	21
4	Criminele carrière	23
4.1	Aantal en type strafbare feiten (JD)	23
4.2	Aantal en type strafbare feiten (HKS)	24
4.3	Verloop van de criminele carrière (JD + HKS)	25
4.4	Politiecontacten nader getypeerd (Blueview)	28
4.5	Resumé	34
5	Probleemgedrag	35
5.1	In de kindertijd en adolescentie	35
	5.1.1 <i>Gezinsomgeving en eigen gedrag</i>	35
	5.1.2 <i>School</i>	37
5.2	In het volwassen leven	38
	5.2.1 <i>Werk</i>	38
	5.2.2 <i>Vrienden en vrijetijdsbesteding</i>	39
	5.2.3 <i>Wonen en relaties</i>	41
5.3	Resumé	42

6	Psychosociale problematiek en persoonskenmerken	43
6.1	Psychosociale problematiek	43
	6.1.1 <i>Middelengebruik</i>	43
	6.1.2 <i>Omgang met geld</i>	44
	6.1.3 <i>Psychische stoornissen</i>	45
6.2	Persoonlijkheidskenmerken	46
	6.2.1 <i>Cognitief functioneren</i>	46
	6.2.2 <i>Sensation-seeking en impulsiviteit</i>	47
	6.2.3 <i>Agressieregulatie en autoriteitsproblemen</i>	48
6.3	Resumé	49
7	Conclusies en aanbevelingen voor de aanpak	51
7.1	Databronnen en beperkingen	51
7.2	Onderzoeksbevindingen	52
	7.2.1 <i>Typering onderzoekspopulatie</i>	52
	7.2.2 <i>Criminele carrière</i>	53
	7.2.3 <i>Probleemgedrag, psychosociale problematiek en persoonskenmerken</i>	54
7.3	Huidige en toekomstige aanpak	57
	Geraadpleegde literatuur	63
	Bijlagen	
	Bijlage 1 – Analyseformats	67
	Bijlage 2 – Indeling strafbare feiten per categorie	73
	Bijlage 3 – Matrix voetbalmaatregelen	75

Voorwoord

Grootschalige ordeverstoringen komen met enige regelmaat in uiteenlopende situaties voor. Ordeverstoringen zoals deze zich recentelijk in onder andere Zweden (2013) en Engeland (2010) manifesteerden, komen voort – of lijken voort te komen – uit gevoelens van frustratie, onvrede, onmacht en woede onder de bevolking. Ook in Nederland kennen we, zij het in minder hevige vorm, dergelijke ordeverstoringen. Te denken valt aan de rellen in de Graafsewijk in Den Bosch, in de Utrechtse wijk Ondiep en in Amsterdam bij het Buikslotermeerplein, in alle gevallen nadat de politie een burger dodelijk had verwond.

Ordeverstoringen tijdens en rondom voetbalwedstrijden en grootschalige evenementen ontberen dergelijke *'triggers'*. Welbeschouwd kan in die zin gesproken worden van 'recreatief rellen'. Aan het eind van de jaren 80 van de vorige eeuw komt dit fenomeen onder de noemer hooliganisme meer en meer in de beleidsmatige en wetenschappelijke belangstelling te staan. Ernstige incidenten op (inter)nationaal niveau, waarbij verschillende dodelijke slachtoffers zijn te betreuren, dragen verder bij aan de toenemende interesse die wetenschappers, beleidsmakers, media en burgers voor dit onderwerp aan de dag leggen. In de tot op heden uitgevoerde onderzoeken is veel aandacht voor het verloop van grootschalige ordeverstoringen en situationele en contextuele factoren die aan groepsgeweld en escalatie bij kunnen dragen. Er is echter weinig aandacht voor de persoon van de notoire ordeverstoorder, een lacune waarin dit onderzoek voorziet.

In onderhavige rapportage wordt verslag gedaan van een onderzoek naar de kenmerken en achtergronden van personen die vanuit het perspectief van de politie structureel een rol hebben in ongeregelheden en incidenten rondom het voetbal. Dit onderzoek had niet tot stand kunnen komen zonder de medewerking van meerdere instanties en personen. Wij danken de drie Reclasseringsorganisaties (3RO), Het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme (CIV) van de Nationale Politie en de Justitiële Informatiedienst (JustID) voor hun medewerking. In het bijzonder willen we daarbij stilstaan bij de inspanningen van Ingmar van der Mark (CIV) en Martine Wiekeraad (3RO). Tevens zijn we Jill Bakker, Antoon Smulders en Karin Tjihof veel dank verschuldigd voor hun ondersteuning bij de dataverzameling en analyse. Tot slot willen we Jan Bluysen (KNVB), Bram Kampschreur (Nationale Politie), Anna Linmans (Ministerie van Veiligheid & Justitie) en Jasper Weitering (Ministerie van Veiligheid & Justitie) danken voor hun waardevolle feedback.

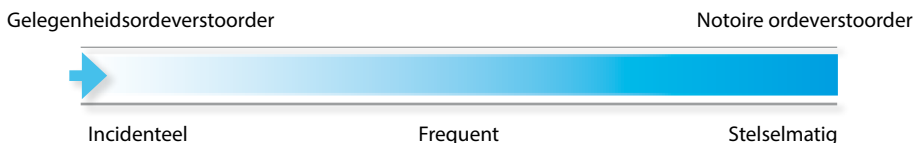
Het projectteam,
Tom van Ham, Bo Bremmers en Henk Ferwerda

1 Inleiding

De term ‘*hooligan*’ komt rond 1900 in Engeland in zwang en wordt volgens de *Oxford English Dictionary* voor het eerst gebruikt in rechtbankverslagen die dateren uit 1898. Vanaf dat jaar neemt de populariteit van de term snel toe en geldt deze term als een verzamelnaam voor relschoppers, dieven en ander geboefte. In de regel richt het gebruik van de term hooligans in Nederland zich op relschoppers die zich tijdens en rondom het voetbal gewelddadig gedragen. In de Van Dale wordt de betekenis van ‘hooligan’ omschreven als ‘vandaal, herrieschopper, m.n. voetbalvandaal’. Andere woordenboeken geven betekenissen als ‘iemand die uit is op een flinke knokpartij’ en ‘ruziezoekend, herrieschoppend persoon, meestal optredend in groepen bij voetbalwedstrijden’ (Ferwerda, Van Leiden & Van Ham, 2010).

De Strategische Beleidsgroep Voetbal (2009) benoemt als ontwikkeling dat hooligans zich niet alleen manifesteren bij het voetbal; zij zijn ook aanwezig bij evenementen als kickboks gala’s en dancefeesten, waar zij op kunnen gaan in de mensenmassa en gelegenheden om te rellen aangrijpen (zie ook Van Leiden, Arts & Ferwerda, 2009). Als gevolg van deze ontwikkeling wordt in Nederland niet langer gesproken over hooligans. In plaats daarvan wordt aansluiting gezocht bij de bredere betekenis van de term hooligan: ordeverstoorder (Muller e.a., 2011).

Figuur 1.1. Verschillende typen ordeverstoorders.

Bij ordeverstoringen en geweld zijn twee verschillende typen ordeverstoorders te onderscheiden: notoire ordeverstoorders en gelegenheidsordeverstoorders (zie figuur 1.1). Gelegenheidsordeverstoorders komen weinig in aanraking met de politie en raken incidenteel betrokken bij ordeverstoringen. Onder andere de anonimiteit van de groep, alcoholgebruik, sensatiezucht en het reageren op het gedrag van anderen (bijvoorbeeld de politie) lijken belangrijke redenen voor het ordeverstarend gedrag (Auditteam Voetbal & Veiligheid, 2012a, 2012b; Commissie Cohen, 2013). Notoire ordeverstoorders maken zich daarentegen juist veelvuldig schuldig aan ordeverstarend gedrag. Zij zoeken bewust een podium en een tegenstander om de orde te verstoren, zo laat bijvoorbeeld een analyse van de rellen in Hoek van Holland zien (Muller e.a., 2011).

De aanpak heeft zich de afgelopen jaren gefocust op de notoire ordeverstoorder. Eén van de genomen maatregelen is de invoering van de wet Maatregelen bestrijding voetbalvandalisme en ernstige overlast (WMBVEO), in de volksmond ook wel de ‘voetbalwet’ genaamd. Dit wetsvoorstel biedt het bestuur en het Openbaar Ministerie (OM) extra bevoegdheden om notoire ordeverstoorders aan te pakken en voortdurende overlast te bestrijden. Zo kan de burgemeester een gebiedsverbod en eventueel aanvullend een meldingsplicht opleggen. De Officier van Justitie wordt daarnaast in de gelegenheid gesteld om een verdachte een gedragsaanwijzing te geven in afwachting van en vooruitlopend op een uitspraak van de rechtbank. Daarnaast is in het kader van het project ‘Hooligans in Beeld’ (HIB) de afgelopen jaren gestart met het opzetten en voeden van de landelijke databank notoire ordeverstoorders (hierna: databank). Personen die vaak betrokken zijn bij verstoringen van de openbare orde staan geregistreerd in deze databank. Deze wordt vanuit alle eenheden van politie gevuld met behulp van een gestandaardiseerde methodiek.¹ Met behulp van de databank worden dossiers van notoire ordeverstoorders aangelegd, kunnen zij uit de anonimiteit gehaald worden en gericht worden aangepakt. In hoofdstuk 7 gaan we nader in op de aanpak.

Nationaal en internationaal gezien, is relatief beperkt en weinig actueel onderzoek verricht naar de kenmerken en achtergronden van ordeverstoorders. De belangrijkste bevindingen van de uitgevoerde onderzoeken laten zich als volgt samenvatten:

- Demografische voorspellers voor ordeverstarend gedrag rondom het voetbal en andere grootschalige evenementen, lijken sekse (man) en leeftijd (jong) te zijn (o.a. Roversi, 1991; Trivizas, 1980; Zani & Kirchler, 1991).
- Ordeverstarend gedrag kan voortkomen uit impulsiviteit en een persoonlijkheidskenmerk dat als *sensation-seeking* te typeren is (zie bijvoorbeeld Arms & Russell, 1997; Miller, 1976; Russell & Goldstein, 1994).

- Vragenlijstonderzoek leert dat personen die frequent bij een ordeverstoring betrokken zijn, meer psychische en psychosociale problematiek lijken te ervaren dan personen die niet of incidenteel ordeverstoring gedrag vertonen. Bijna de helft van deze respondenten (46%) rapporteert één of meerdere problemen op psychosociaal gebied. Psychische problemen worden het meest genoemd (35%). Problemen met middelengebruik en geld komen bij 27 procent van deze groep personen voor (Muller e.a., 2011).

Doorgaans is echter geen gebruikgemaakt van goed afgebakende onderzoekspopulaties en zijn bevindingen veelal gebaseerd op *selfreport*onderzoek. De databank is door de gestandaardiseerde wijze waarop personen nationaal worden geregistreerd een betrouwbare bron waar het gaat om de populatie notoire ordeverstoorders. In dit onderzoek schetsen we dan ook op basis van 228 personen uit deze databank een beeld van de notoire ordeverstoorder.

Leeswijzer

Deze rapportage is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 bespreken we de onderzoeksvragen en methoden van onderzoek. In het derde hoofdstuk wordt een algemene typering van de onderzoekspopulatie gegeven. In de drie daarop volgende hoofdstukken wordt nader ingegaan op de criminele carrière van notoire ordeverstoorders, hun gedrag op andere leefgebieden en psychosociale en persoonlijkheidsproblematiek. In hoofdstuk 7 – dat zich laat lezen als een samenvatting – worden de onderzoeksbevindingen op een rij gezet en komen aanbevelingen voor de verdere aanpak aan bod.

Eindnoot

1. Zie voor de methodiekbeschrijving: Ferwerda & Adang (2007)

2 Onderzoeksvragen en methoden van onderzoek

In dit hoofdstuk staan we stil bij de methodische verantwoording. Achtereenvolgens komen de onderzoeksvragen (paragraaf 2.1), een beschrijving van de methoden van onderzoek (paragraaf 2.2) en de analyse en weging van informatie (paragraaf 2.3) aan bod. Het hoofdstuk eindigt met een visueel overzicht van de in het onderzoek gebruikte bronnen.

2.1 Onderzoeksvragen

Het onderzoek bestaat uit een centrale onderzoeksvraag en verschillende deelvragen die betrekking hebben op twee domeinen: gedrag en persoon. Binnen het laatste domein zullen we ook expliciet aandacht besteden aan persoonlijkheidskenmerken en de psychische gesteldheid van notoire ordeverstoorders.

De centrale onderzoeksvraag luidt als volgt:

‘Wat valt er te zeggen over de kenmerken en achtergronden van notoire ordeverstoorders c.q. personen die in de landelijke databank notoire ordeverstoorders staan geregistreerd en wat betekent dit voor de aanpak?’

Tevens zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

- *Wat zijn de aard en omvang van antecedenten en politieregistraties van notoire ordeverstoorders?*

Enkel wanneer de politie een persoon als verdachte van een misdrijf hoort en daarvoor vervolging wordt ingesteld, wordt dit als antecedent geregistreerd in het Herkenningsdienstsysteem (HKS) van de politie. Op basis van HKS en de Justitiële Documentatie (JD) kan een beeld worden gegeven van de aard en omvang van de delicten waaraan notoire ordeverstoorders zich

schuldig maken. Andere politiecontacten kunnen veel achtergrondinformatie over personen bevatten, bijvoorbeeld in relatie tot problematische jeugdgroepen, overlast in algemene zin en de context waarin eventuele delicten gepleegd zijn. Ter inkleuring van de antecedenten is het derhalve relevant om ook deze politiecontacten te bestuderen. Dergelijke politiecontacten staan met name geregistreerd in BVH.

- *Wat zijn de kenmerken en achtergronden van notoire ordeverstoorders?*

Uit onderzoek blijkt dat de meest voornamelijk determinanten voor het vertonen van gewelddadig gedrag in algemene zin liggen op het sociodemografische en economische vlak, waaronder leeftijd (jong) en geslacht (mannelijk) (Stuart, 2003). Bij notoire ordeverstoorders is mogelijk sprake van persoonsgerelateerde factoren die het relgedrag beïnvloeden (Muller e.a., 2011). Een analyse van personen die in de landelijke databank geregistreerd staan, kan op dergelijke factoren meer zicht bieden.

2.2 Methoden van onderzoek

In deze paragraaf komen de methoden van onderzoek en de geraadpleegde bronnen aan bod. Achtereenvolgens schetsen we kort de achtergrond van de databank, bespreken we de geraadpleegde politieke en justitiële bronnen en gaan we nader in op een aantal aanvullend bevroegde instanties. We besluiten met een beschouwing over de wijze waarop wij de gevonden informatie geanalyseerd en ‘gewogen’ hebben.

De databank

Het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme (CIV) gebruikt het Voetbalvolgsysteem (VVS) om informatie rondom voetbalveiligheid te registreren. Dit systeem bevat onder andere registraties van voetbalgerelateerde incidenten, informatie van alle Betaald Voetbalorganisaties (BVO's) over het gedrag van supporters tijdens uit- en thuiswedstrijden en gegevens van alle personen die zijn aangehouden vanwege misdrijven rondom het voetbal.

De lokale politie kan ordeverstoorders als toonaangevend aanmerken met behulp van de methodiek ‘Hooligans in Beeld’ (HIB). Personen die op deze wijze in beeld komen, zijn aan te merken als notoire ordeverstoorder en worden binnen het VVS ook als zodanig aangeduid. De namen van deze personen worden vastgelegd in de databank notoire ordeverstoorders. Dit is een breed opgezette databank met daarin de namen van notoire overlastgevers in den brede (ook buiten het voetbal); de oorsprong van de overlast ligt echter wel in het voetbal.

Op verzoek van de onderzoekers heeft het CIV de namenlijst verstrekt van alle personen die eind augustus 2012 in de databank notoire ordeverstoorders stonden geregistreerd. In totaal bestaat deze basislijst uit 228 personen. De basislijst met 228 personen is gebruikt om informatie op te vragen bij verschillende instanties. In de volgende paragrafen lichten we nader toe bij welke instanties welke bronnen geraadpleegd zijn.

Politie- en Justitiebronnen

Er is bekeken welke informatie binnen de politie in het algemeen en het CIV in het bijzonder over deze personen bekend is. Allereerst is HKS bevestigd. In dit politieregistratiesysteem zijn alle strafbare feiten ten gevolge waarvan de betreffende persoon als verdachte is verhoord en vervolging is ingesteld, vastgelegd. Van een maximum bewaartermijn is bij het raadplegen van dit systeem geen sprake. Derhalve zijn alle bekende en primair ten laste gelegde feiten in HKS van de betrokken notoire ordeverstoorders geregistreerd. Tevens is bekeken in welke mate notoire ordeverstoorders in aanraking komen met Justitie. Dit is gedaan door bij de Justitiële Informatiedienst (JustID) de Justitiële Documentatie met betrekking tot misdrijven op te vragen.

Daarnaast is politie-informatie uit de systemen BVH, BPS, Genesys en Xpol geraadpleegd, mede om meer duiding te kunnen geven aan gepleegde delicten en meer te weten te komen over gedrag en persoonskenmerken van notoire ordeverstoorders. Informatie uit deze systemen is bevestigd met behulp van de applicatie Blueview. Van belang om hierbij aan te geven, is dat deze informatie ten gevolge van de Wet Politiegegevens (WPG) betrekking heeft op een periode van maximaal vijf jaar. De betrokken personen zijn in februari 2013 in deze systemen bevestigd; derhalve heeft de gevonden informatie betrekking op de periode februari 2008 tot en met februari 2013.

Aanvullend op informatie uit deze min of meer 'gangbare' politieregistratiesystemen is bekeken welke informatie over de 228 betrokken notoire ordeverstoorders bekend is bij het CIV c.q. is vastgelegd in het VVS. Te denken valt daarbij aan het team of de teams waarvan de betrokken ordeverstoorder fan is, binnen welke groep(en) deze persoon zich beweegt, welke functie(s) hij in deze groep(en) vervult, of er sprake is van gebruik van danwel verslaving aan alcohol of andere middelen, hoe de dagbesteding eruit ziet, schulden en de werk- en gezinssituatie. Tevens is vastgelegd of iemand als zogenaamde 'topper' is benoemd. Het betreft in deze gevallen personen die de politie heeft aangemerkt als behorende tot de meest toonaangevende ordeverstoorders. Van de 228 notoire ordeverstoorders zijn er 106 als 'topper' aangemerkt.

Aanvullende bronnen

Aanvullend is een beroep gedaan op informatie die beschikbaar is bij de drie Reclasseringsorganisaties¹ (3RO) en de Justitiële Informatiedienst (JustID), met name om meer zicht te krijgen op kenmerken en achtergronden van notoire ordeverstoorders buiten hun criminele carrière. Bij deze instanties zijn rapportages opgesteld met behulp van de RISC en/of de QuickScan en rapportages van het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP) en de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) te raadplegen. Tevens zijn bij de Reclassering bronnen bekeken die niet (altijd) op gestandaardiseerde wijze tot stand komen. Daarbij kan gedacht worden aan evaluaties van uitgevoerde taakstraffen, in het kader van toezicht gevoerde gespreksverslagen en gesprekken die Reclasseringsmedewerkers op het politiebureau hebben gevoerd met aangehouden verdachten.

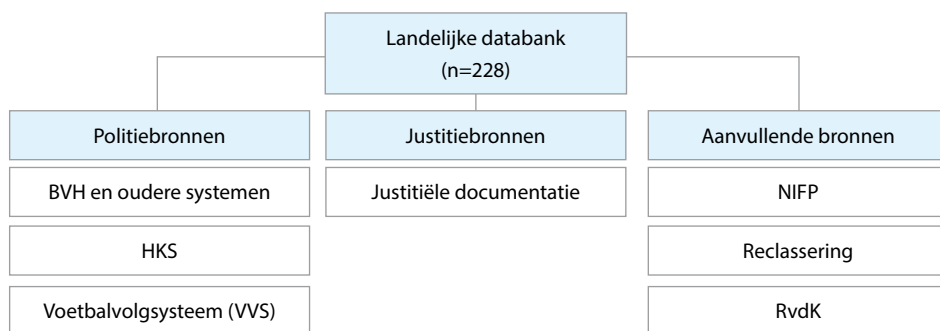
NIFP

Wanneer een rechter-commissaris of een Officier van Justitie onderzoek wil laten doen naar de persoonlijkheid van een verdachte, gaat dat via het NIFP. Onafhankelijke psychologen en psychiaters die bij of voor het NIFP werken, voeren een pro Justitia-onderzoek uit. Hiervan maken zij een rapportage, waarin de persoonlijkheid van de verdachte en eventuele stoornissen benoemd en omschreven worden aan de hand van de DSM-IV TR. Aan de rapportages worden hoge kwaliteitseisen gesteld, die worden bewaakt door onder andere het NIFP.

RISC

De Reclassering neemt sinds 2004 de RISC af bij verdachten vanaf vijftien jaar oud; resultaten worden in een landelijke database opgeslagen en zijn centraal toegankelijk. Vragen hebben betrekking op twaalf gebieden: 1) delictgeschiedenis, 2) huidig delict, 3) huisvesting en wonen, 4) opleiding, werk en leren, 5) inkomen en omgaan met werk, 6) relaties met partner/gezin, 7) relaties met vrienden, 8) drugsgebruik, 9) alcoholgebruik, 10) emotioneel welzijn, 11) denkpatronen, gedrag en vaardigheden en 12) houding.

Figuur 2.1. Visuele weergave van de geraadpleegde bronnen.

2.3 Analyse en weging van informatie

Informatie is in analyseformats vastgelegd, voorzien van een referentie naar de bron. Deze analyseformats zijn opgenomen in bijlage 1. Het voert te ver om te verantwoorden welke bron(nen) in welke mate zicht heeft of hebben gegeven op de gevonden informatie over notoire ordeverstoorers. Dit is mede een gevolg van het feit dat verschillende bronnen op verschillende momenten naar elkaar terugverwijzen om informatie te bevestigen of op elkaar voortbouwen. Met andere woorden: de informatie van de diverse bronnen is niet altijd onafhankelijk van elkaar tot stand gekomen, waardoor het lastig is de originele bron van de informatie aan te wijzen. Daarnaast is van belang dat de verschillende geraadpleegde bronnen niet altijd betrekking hebben op dezelfde soort informatie. Ter illustratie: de ene bron kan nader ingaan op persoonlijkheid en cognitief functioneren, terwijl een andere bron meer informatie geeft over de financiële situatie op dat moment. Het is derhalve, ook gezien de tijdsgebondenheid van de informatie, lang niet altijd mogelijk om specifieke informatie bij andere bronnen te valideren.

Mede vanwege het voorgaande is besloten informatie uit alle geraadpleegde bronnen zonder verdere weging of oordeel over de validiteit daarvan in het analyseformat te registreren. Dit heeft tot gevolg dat de gepresenteerde informatie als indicatief moet worden beschouwd. Dit geldt in het bijzonder waar het de diagnose van psychiatrische ziektebeelden betreft. De onderbouwing van deze diagnoses ontbreekt vrijwel altijd en het is onbekend of, en zo ja wanneer en met welk instrument, een psychiatrisch ziektebeeld is vastgesteld. Een uitzondering op het voorgaande vormen de standaardscores van de RISc op enkele subschalen. In de rapportage zullen deze, waar relevant, worden beschreven. Wanneer meerdere RISc's aanwezig waren, is informatie uit de laatste RISc gebruikt.

Opbrengst geraadpleegde bronnen

Van alle 228 notoire ordeverstoorders is de criminele carrière in beeld gebracht op basis van justitie- en politieantecedenten (HKS). Tevens is van alle notoire ordeverstoorders een beeld verkregen van hun politiecontacten over de afgelopen vijf jaar met behulp van de applicatie *Blueview*.

Verder zijn in totaal 148 van de 228 bevraagde personen (65%) bekend bij de Reclassering. Van 49 personen zijn één of meerdere RISc's aanwezig en bij 37 personen is op zijn minst één QuickScan afgenomen. Van alle bij de Reclassering bekende personen, is derhalve in een derde van de gevallen een RISc beschikbaar; 80 personen zijn bij de Reclassering niet bekend. Via JustID is tevens bekeken of bij andere instanties, zoals de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) en het NIFP, informatie over notoire ordeverstoorders aanwezig is. In totaal bleken over 36 personen één of meerdere rapportages van de RvdK en zeven persoonlijkheidsonderzoeken van het NIFP aanwezig te zijn. Tevens hebben we 21 rapportages afkomstig van andere instellingen (bv. Novadic-Kentron) gevonden.

Alle geraadpleegde bronnen overziend – inclusief in BVH en oudere systemen aanwezige politiedocumentatie en informatie uit het VVS – blijkt er geen of vrijwel geen relevante informatie aanwezig te zijn over (persoons)kenmerken en achtergronden van 68 notoire ordeverstoorders. Gezien het (veronderstelde) profiel van notoire ordeverstoorders is dit een opvallend onderzoeksresultaat. Naar mogelijke verklaringen voor deze bevinding hebben we, gezien de onderzoeksvragen, echter niet gekeken. Wel hebben we ervoor gekozen om percentages met betrekking tot persoonskenmerken te berekenen op basis van de resterende 160 personen waarover enige gegevens verkregen zijn. Van belang daarbij is dat over deze groep personen lang niet altijd informatie over alle kenmerken en achtergronden gevonden is. In deze gevallen is bovendien lang niet altijd duidelijk of problematiek op een bepaald onderwerp afwezig is danwel nooit aan bod is gekomen. De betreffende percentages dienen derhalve als een ondergrens te worden beschouwd van de mate waarin er indicaties zijn dat bepaalde problematiek zich voordoet onder notoire ordeverstoorders.

Eindnoot

1. Deze drie organisaties zijn Reclassering Nederland, Stichting Verslavingsreclassering GGZ en Het Leger des Heils Jeugdzorg en Reclassering.

3 Typering van de onderzoekspopulatie

In dit hoofdstuk geven we een globale typering van de onderzoekspopulatie. Achtereenvolgens bespreken we enkele demografische gegevens van notoire ordeverstoorers (paragraaf 3.1), de periode die zij in het Voetbalvolgsysteem (VVS) staan geregistreerd (paragraaf 3.2) en de rol die notoire ordeverstoorers binnen de groep vervullen (paragraaf 3.3). Het hoofdstuk besluit met een samenvatting.

3.1 Leeftijd, geslacht en nationaliteit

Doorgaans staan notoire ordeverstoorer bij één Betaald Voetbalorganisatie (BVO) geregistreerd. In negen gevallen zijn zij fan van twee BVO's. Enkele uitzonderingen daargelaten kent elke BVO's één of meerdere supporters die als notoire ordeverstoorer getypeerd kunnen worden.

Alle 228 notoire ordeverstoorers zijn man en, 7 personen uitgezonderd, allen geboren in Nederland. Ordeverstoring gedrag rondom het voetbal (hooliganisme) blijkt daarmee een 'autochtoon fenomeen'. Op het moment dat de databank ten behoeve van het onderzoek 'bevroren' wordt, op 30 augustus 2012, zijn de notoire ordeverstoorers gemiddeld 27 jaar oud. Uit tabel 3.1¹ blijkt dat een klein aantal notoire ordeverstoorers (2%) op dat moment nog minderjarig is. Een groot deel van de groep is met een leeftijd van 18 tot en met 24 jaar te typeren als jongvolwassen (42%). Bijna de helft van de notoire ordeverstoorers is tussen de 25 en 34 jaar oud, terwijl een klein percentage (9%) 35 jaar of ouder is. Uit analyses blijkt er geen sprake te zijn van significante verschillen in leeftijd tussen zogenaamde 'toppers' (zie pagina 13) en personen die niet tot deze specifieke groep notoire ordeverstoorers gerekend worden. Toppers worden daarbij als de meest toonaangevende personen gezien waar het verstoring van de openbare orde betreft.

Tabel 3.1. Leeftijd ten tijde van de bevestiging van de databank naar leeftijdscategorie (n=228)

Leeftijdscategorie	n	%
12 t/m 17	5	2
18 t/m 24	95	42
25 t/m 34	107	47
35 t/m 44	18	8
45 t/m 54	3	1
Totaal	228	100

3.2 Periode in het VVS

Alle personen die zich misdragen rondom het voetbal worden in VVS geregistreerd. Gemiddeld zijn notoire ordeverstooters ten tijde van de eerste registratie 22 jaar oud. De periode die notoire ordeverstooters in het VVS geregistreerd staan, varieert (zie tabel 3.2). Circa een kwart van deze groep is vijf tot tien jaar geleden voor het eerst in dit systeem vastgelegd, terwijl dit bij bijna een vijfde (18%) al meer dan tien jaar geleden voor het eerst gebeurde. Met andere woorden; meer dan vier op de tien notoire ordeverstooters zijn al minimaal vijf jaar bekend vanwege misdrijvingen rondom het voetbal. Aan de andere kant is er een ongeveer even grote groep notoire ordeverstooters die korter dan een jaar geleden (17%) danwel tussen de één en drie jaar geleden (25%) voor het eerst in VVS is geregistreerd. Deze personen zijn relatief recent in beeld gekomen. Tussen toppers en notoire ordeverstooters die niet tot deze specifieke categorie behoren, bestaan enkele verschillen voor wat betreft de periode die zij in VVS staan geregistreerd: toppers staan significant vaker tussen de tien en vijftien jaar en significant minder vaak tussen de één en drie jaar geregistreerd.

Tabel 3.2. Periode die notoire ordeverstooters in het VVS staan geregistreerd (n=228)

Periode	n	%
<1 jaar	39	17
1 tot 3 jaar	57	25
3 tot 5 jaar	35	15
5 tot 10 jaar	56	25
10 tot 15 jaar	41	18
Totaal	228	100

3.3 Rolverdeling

Binnen de databank kunnen zes verschillende rollen aan personen worden toebedeeld. Deze rollen zeggen iets over de functie en positie van de persoon in de groep. Dit zijn achtereenvolgens: informeren/communiceren, mobiliseren, organiseren, plannen, regie voeren en uitvoeren. Sommige personen blijken meerdere van deze rollen te vervullen, anderen slechts een enkele. Om meer zicht te krijgen op de precieze rol van notoire ordeverstoorders, zijn deze rollen onderverdeeld in drie clusters. Deze drie clusters zijn:

1. Aansturing & organisatie (mobiliseren, organiseren en regie voeren)
2. Facilitering (informatie/communicatie en plannen)
3. Uitvoering (uitvoeren)

Op basis van clustering zijn drie grotere groepen te onderscheiden. Dit zijn de uitvoerenden (n=57), de organisatoren (n=51) en personen die zowel bij uitvoering als organisatie betrokken zijn (n=46). Uit analyse blijkt dat personen binnen deze groepen niet significant van elkaar verschillen waar het gaat om het aantal toppers dat tot de groep gerekend wordt. Wel zijn notoire ordeverstoorders in de leeftijd van 12 t/m 24 jaar significant vaker aan te merken als uitvoerende. Op latere leeftijd verdwijnt dit verschil.

3.4 Resumé

Vrijwel alle BVO's in Nederland hebben te maken met notoire ordeverstoorders. Notoire ordeverstoorders zijn doorgaans als adolescent of jongvolwassene te typeren. Meer dan de helft van deze groep staat al minimaal drie jaar in het VVS geregistreerd. De meeste personen zijn te typeren als uitvoerende, als organisator of als generalist die bij beide aspecten betrokken is. Notoire ordeverstoorders tot en met 24 jaar vervullen met name een uitvoerende rol.

Eindnoot

1. In deze rapportage zijn percentages in tabellen afgerond op hele aantallen. Derhalve kan het procentueel totaal optellen tot 98, 99, 100 of 101 procent.

4 Criminele carrière

In dit hoofdstuk staat de criminele carrière van notoire ordeverstoorders centraal. We schetsen een beeld van het aantal en het type strafbare feiten op basis van de Justitiële Documentatie (JD) (paragraaf 4.1) en het HKS (paragraaf 4.2).¹ In de daaropvolgende paragraaf (paragraaf 4.3) bespreken we op basis van beide bronnen het verloop van de criminele carrière van notoire ordeverstoorders. Daarna wordt een nadere beschrijving gegeven van politiecontacten (paragraaf 4.4). Het hoofdstuk besluit in paragraaf 4.5 met een resumé.

4.1 Aantal en type strafbare feiten (JD)

Op het moment van bevroren van de databank notoire ordeverstoorders blijkt dat deze personen in totaal vanwege 1.749 zaken – al dan niet afgesloten – in de JD staan geregistreerd.² Meest voorkomend, is openlijke geweldpleging in vereniging (141 Sr). Circa een kwart (24,8%) van alle in het JD geregistreerde delicten heeft betrekking op dit feit. Diefstal (310 Sr), mishandeling (300 Sr), belediging (267 Sr) en bedreiging (285 Sr) completeren de top5 van meest in het JD geregistreerde delicten.

De categorisering van alle in het JD geregistreerde feiten staat weergegeven in tabel 4.1. Daaruit blijkt dat notoire ordeverstoorders met name vanwege geweldsdelicten en feiten gerelateerd aan de openbare orde geregistreerd staan: in totaal gaat het dan om 59 procent van alle gepleegde feiten.³ Geweld kan fysiek en verbaal van aard zijn. Het gearceerde gedeelte van tabel 4.1 laat zien dat notoire ordeverstoorders met name betrokken zijn bij fysieke vormen van geweld. Naast (zwere) mishandeling komt ook wederspanning veel voor. Verbale vormen van geweld vinden met name plaats in de vorm van beledigingen van ambtenaren in functie en bedreigingen.

Tabel 4.1. Categorisering van alle in het JD geregistreerde delicten van notoire ordeverstoorders in aantal en percentages.

Categorie	n	%
Geweld	538	31%
Fysiek	328	-
Verbaal	210	-
Openbare Orde	496	28%
Vermogen	285	16%
WVW	108	6%
Drugs	67	4%
WWM	66	4%
Overig	189	11%
Totaal	1.749	100%

Meest voorkomend feit binnen de categorie ‘openbare orde’ is openlijke geweldpleging in vereniging (141 Sr). Huisvredebreuk – doorgaans een overtreding van een opgelegd stadionverbod – en opruiing komen in mindere mate voor. Misdrijven in relatie tot de wegenverkeerswet hebben met name (76%) betrekking op het rijden onder invloed. In mindere mate is sprake van het verlaten van een plaats van een ongeval, het rijden zonder rijbewijs, joyriding of algemeen gevaar veroorzakend rijgedrag.

Uit de omschrijving van drie feiten (wederspanning, belediging van een ambtenaar in functie, niet-voldoen aan bevel of vordering) kan worden afgeleid dat het delict gepleegd is tegen een werknemer met een publieke taak. Nadere bestudering van de cijfers leert dat minimaal een kwart van alle geweldsfeiten gericht is geweest tegen politiepersoneel. Tevens blijkt het niet-voldoen aan een bevel of vordering met 83 delicten (44%) goed vertegenwoordigd in de categorie ‘overig’. Van alle 1.749 antecedenten hebben er 238 betrekking op de drie genoemde feiten. Dit betreft circa veertien procent van het totaal antecedenten.

4.2 Aantal en type strafbare feiten (HKS)

Op het moment van bevriezen van de databank notoire ordeverstoorders blijkt dat deze personen vanwege 2.089 zaken in HKS staan geregistreerd. Meest voorkomend, is wederom openlijke geweldpleging in vereniging (141 Sr). Iets meer dan een kwart (25,3%) van alle antecedenten in HKS heeft betrekking op dit feit. Diefstal (311 Sr), mishandeling (300 Sr), vernieling (350 Sr) en bedreiging (285 Sr) completeren de top5 van meest in het HKS geregistreerde delicten.

Tabel 4.2. Categorisering van alle in het HKS geregistreeerde delicten in aantal en percentages.

Categorie	n	%
Geweld	716	34%
Fysiek	467	-
Verbaal	249	-
Openbare Orde	591	28%
Vermogen	389	19%
WWV	96	5%
Drugs	68	3%
WWM	60	3%
Overig	169	8%
Totaal	2.089	100%

De categorisering van alle in HKS geregistreeerde feiten staat weergegeven in tabel 4.2. Daaruit blijkt dat notoire ordeverstoorders ook in HKS met name vanwege geweldsdelicten en feiten gerelateerd aan de openbare orde geregistreerd staan (62%). Naast (zware) mishandeling komt ook wederspanning veel voor als fysieke vorm van geweld. Verbaal geweld vindt met name plaats in de vorm van beledigingen van ambtenaren in functie en bedreigingen. Meest voorkomend feit binnen de categorie ‘openbare orde’ is openlijke geweldpleging in vereniging (141 Sr). Huisvredebreuk en opruiing komen in mindere mate voor. Antecedenten in relatie tot de wegenverkeerswet hebben uitsluitend betrekking op het rijden onder invloed.

Uit HKS blijkt – net als uit de Justitiële Documentatie – dat drie antecedenten (wedgespanning, belediging van een ambtenaar in functie, niet-voldoen een bevel of vordering) betrekking hebben op geweld dat gepleegd is tegen een werknemer met een publieke taak. Nadere bestudering van de cijfers leert dat minimaal één op de vijf van alle geweldsfeiten gericht is geweest tegen politiepersoneel. Tevens blijkt het niet-voldoen aan een bevel of vordering met 90 delicten (53%) goed vertegenwoordigd in de categorie ‘overig’. Van alle 2.089 antecedenten hebben er 254 (12%) betrekking op de drie genoemde feiten. Het beeld dat HKS oplevert, is daarmee grotendeels gelijk aan het beeld dat op basis van het JD is verkregen.

4.3 Verloop van de criminele carrière (JD + HKS)

Van de 228 notoire ordeverstoorders staan 210 personen in HKS geregistreerd; 213 personen staan geregistreerd in het JD. 14 personen staan noch in HKS noch bij Justitie geregistreerd. Gemiddeld worden notoire ordeverstoorders voor het eerst in HKS geregistreerd wanneer zij de volwassen leeftijd op enkele maanden na bereikt

hebben. De gemiddelde leeftijd van de eerste registratie in het JD ligt net na het achttiende jaar. In tabel 4.3 staat de leeftijdscategorie weergegeven waarop notoire ordeverstoorders voor het eerst in HKS respectievelijk het JD worden geregistreerd.

Tabel 4.3. Leeftijdscategorie waarop notoire ordeverstoorders voor het eerst in HKS en het JD worden geregistreerd in aantallen.

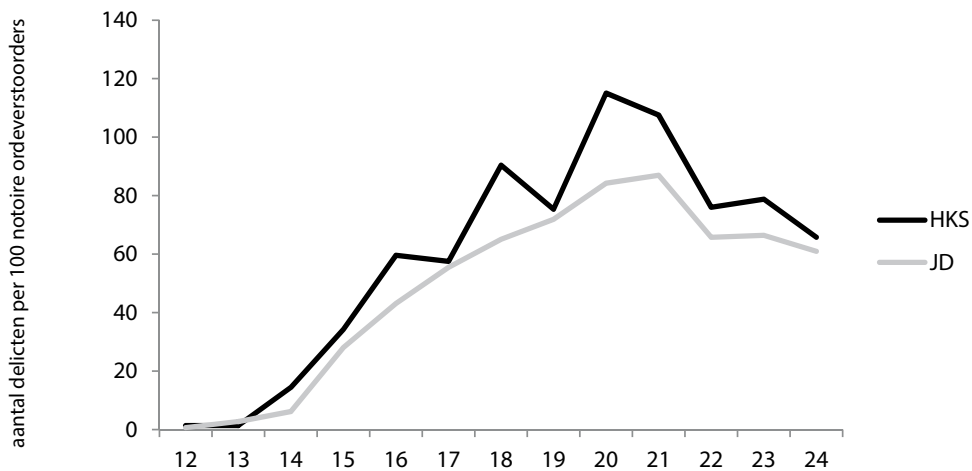
Leeftijdscategorie	HKS (n)	JD (n)
<12	1	1
12 t/m 17	106	103
18 t/m 24	96	103
25 t/m 34	5	6
35 t/m 44	2	0
Totaal	210	213

Uit tabel 4.3 blijkt dat de politie notoire ordeverstoorders vrijwel allemaal gedurende de adolescentie of vroege volwassenheid hoort als verdachte van een strafbaar feit of dat notoire ordeverstoorders hiervoor bij de rechter terechtstaan. Circa 80 procent wordt voor het twintigste levensjaar in HKS en het JD geregistreerd. De belangrijkste feiten waarvoor notoire ordeverstoorders voor het eerst als verdachte zijn gehoord, zijn openlijke geweldpleging in vereniging (25%) en (zware) mishandeling (16%). Naast deze feiten is ook diefstal een delict waarvoor notoire ordeverstoorders relatief vaak (12%) voor het eerst terecht staan.

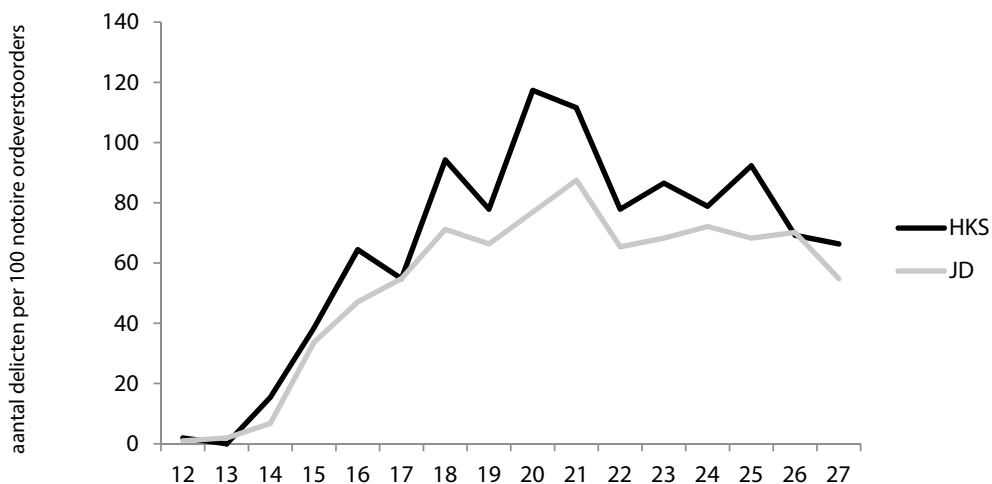
Figuur 4.1 laat de criminele carrière zien van ordeverstoorders die bij de start van het onderzoek 24 jaar of ouder zijn. De gepresenteerde data hebben betrekking op 1.135 registraties in HKS en 931 antecedenten in het JD. De piek van het aantal registraties in HKS en het JD ligt rond het twintigste levensjaar. De mate van delinquentie is rond het vierentwintigste levensjaar echter vergelijkbaar met de mate van delinquentie rond het zestiende en zeventiende levensjaar.

Figuur 4.2 laat de criminele carrière van alle notoire ordeverstoorders van minimaal 27 jaar oud zien. De gepresenteerde data hebben betrekking op 1.089 registraties in HKS en 880 antecedenten in het JD. Deze figuur maakt duidelijk dat de daling van het aantal delicten waarvoor notoire ordeverstoorders verantwoordelijk zijn na het tweeëntwintigste levensjaar stagneert. De mate van delinquentie is op het zevenentwintigste levensjaar vergelijkbaar met de mate van delinquentie toen notoire ordeverstoorders zestien (HKS) respectievelijk zeventien jaar (JD) oud waren.

Figuur 4.1. Verloop van de criminele carrière van notoire ordeverstoorders die bij de start van het onderzoek 24 jaar of ouder waren (n=146) op basis van HKS en het JD.

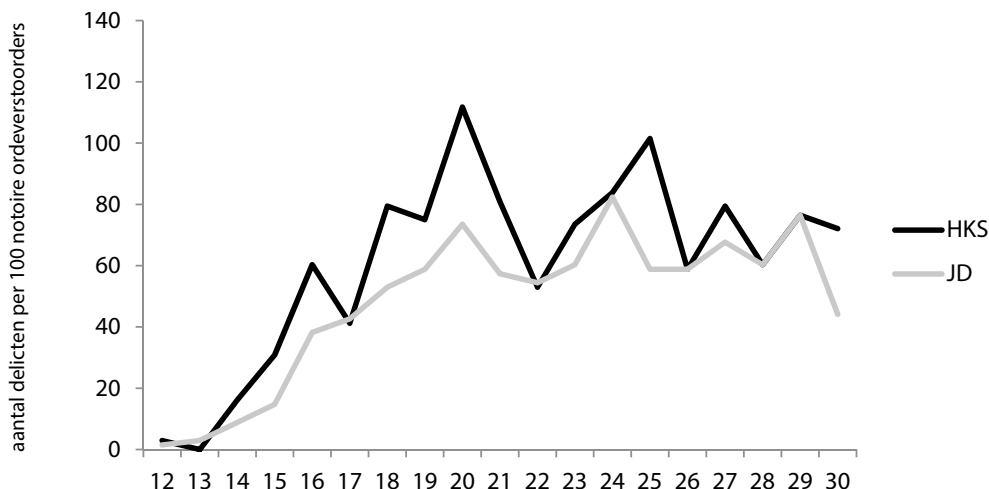

Figuur 4.2. Verloop van de criminele carrière van notoire ordeverstoorders die bij de start van het onderzoek 27 jaar of ouder waren (n=104) op basis van HKS en het JD.

Figuur 4.3 tot slot laat de criminele carrière van alle notoire ordeverstoorders van minimaal 30 jaar oud zien. De gepresenteerde data hebben betrekking op 787 registraties in HKS en 622 antecedenten in het JD. Uit deze figuur valt af te leiden dat de mate van delinquentie vergelijkbaar blijft met de mate van crimineel gedrag in de vroege adolescentie. Pas rond het dertigste levensjaar is een duidelijke daling in het aantal JD-registraties waarneembaar. Het aantal registraties in HKS vertoont echter geen dergelijke daling.

Figuur 4.3. Verloop van de criminele carrière van notoire ordeverstoorders die bij de start van het onderzoek 30 jaar of ouder waren (n=68) op basis van HKS en het JD

4.4 Politiecontacten nader getypeerd (Blueview)

Notoire ordeverstoorders komen veelvuldig voor in BVH, BPS, Genesys en Xpol. In totaal gaat het om 6.290 mutaties in deze systemen. Omdat maximaal vijf jaar teruggekeken kan worden, beslaat informatie uit deze systemen niet de gehele criminele carrière. Het is dan ook niet mogelijk om een betrouwbare gemiddelde leeftijd van het eerste politiecontact te berekenen.

De meest voorkomende rollen die notoire ordeverstoorders in de genoemde systemen vervullen, zijn die van betrokkene (62%) en verdachte (19%). In de overige gevallen vervullen zij onder andere de rol van aangever, getuige en slachtoffer. Het relatief hoge aantal registraties als betrokkene heeft mede te maken met het feit dat notoire ordeverstoorders reeds de aandacht van de politie hebben. Dientengevolge wordt hun naam – wanneer zij aanwezig zijn bij een evenement of voetbalwedstrijd of een meldplicht hebben – veelvuldig (n=1337) gemuteerd. Verder is bij openlijke geweldpleging, mishandeling en vernieling vaak onduidelijk welke rol personen precies hebben gehad. Zij worden dan als betrokkene geregistreerd.

Om te bekijken of notoire ordeverstoorders ook buiten het voetbal bij geweld betrokken zijn (geweest), is met behulp van *Blueview* een analyse gemaakt van alle geweldsincidenten in de afgelopen vijf jaar.⁴ Er is bekeken bij welke incidenten, waarbij notoire ordeverstoorders als betrokkene of verdachte zijn aangemerkt, er sprake is van geweld dat niet als hooliganisme (geweld op wedstrijddagen op of rondom het stadionterrein) kan worden getypeerd.

'Omstreeks 22h00 liep ik terug van het stadion naar het station samen met een vriend van me. We kwamen op het station aan en ik zag dat een groep van ongeveer twintig personen zich ophield bij een muurtje in de buurt van de busperrons. We liepen langs deze groep en ik hoorde dat een jongen riep: 'Jullie zijn zeker voor Eindhoven of niet?' We zijn doorgelopen naar het perron en daar zag ik dat ongeveer acht personen achter ons aan waren gelopen. Ik werd geduwd en direct daarop voelde ik twee klappen in mijn nek.' (Bron: Politieverbaal)

De uitgevoerde analyse leert dat van alle notoire ordeverstoorers 152 personen (67%) de afgelopen vijf jaar minimaal eenmaal voorkomen in de politieregistratiesystemen als verdachte of betrokkene van met name fysiek geweld in een andere setting dan het voetbal. Daarbij maken we onderscheid tussen uitgaansgeweld, geweld op straat, huiselijk geweld, geweld in het verkeer, geweld op werk of school en overige settings van geweld. Het gaat om in totaal 422 geweldsincidenten.

Uitgaansgeweld

Van de 422 onderzochte geweldsincidenten zijn er 225 (53%) onder de noemer uitgaansgeweld te plaatsen. Hiervoor zijn 111 van de 228 notoire ordeverstoorers (49%) verantwoordelijk. Vijf personen komen over een periode van vijf jaar structureel in beeld vanwege uitgaansgeweld (n=5, vijf of meer geweldsincidenten); 57 personen komen tussen de twee- en viermaal voor in de politieregistratiesystemen vanwege geweld in het uitgaansleven en 49 personen eenmaal. De aanleiding voor deze incidenten kan verschillen. Uit mutaties komt enerzijds een beeld naar voren dat betrokkenen actief op zoek zijn naar ruzie of een vechtpartij. In andere gevallen lijken alcohol en drugs een belangrijke rol te spelen en wordt een minieme gebeurtenis aangegrepen om tot geweld over te gaan.

'Bij [...] was een schoolfeest. Toen het al afgelopen was, begon de groep van [...] ruzie te zoeken. De portiers hebben hen toen weggestuurd. Dit ging gepaard met de nodige verbale opmerkingen. Deze twee knapen hebben vanavond zeker een centrumverbod verdiend.' (Bron: Politieverbaal)

'Ik was in de disco aan het dansen, samen met een vriend van mij. Drie jongens komen bij ons staan en zij beginnen ons weg te duwen. Ik ken deze jongens niet. Wij zijn naar buiten gegaan en voor de disco zijn wij geslagen. Eén van hen sloeg mij met een fles bier op mijn hoofd.' (Bron: Politieverbaal)

'Melding via de horecatelefoon dat men aan het vechten zou zijn. Vanaf een afstand was duidelijk te zien dat er een grote groep aan het vechten was en dat er over en weer flinke klappen vielen. Een van de betrokkenen was door de andere groep uit-gemaakt voor 'waus'. Gezien zijn alcoholische staat was het voor betrokkene niet mogelijk om normaal te reageren en ontstond de vechtpartij.' (Bron: Politieverbaal).

Geweld op straat

Bij geweld op straat zijn 56 van de 228 notoire ordeverstoorders (25%) in de afgelopen vijf jaar betrokken geweest. In totaal zijn zij verantwoordelijk voor 73 incidenten (17%). Elf personen zijn verantwoordelijk voor tussen de twee en vier delicten en één persoon komt met vijf registraties structureler in beeld als het gaat om geweld op straat. In 44 gevallen is sprake van een eenmalige geweldpleging. Doorgaans lijkt er sprake te zijn van geweld dat vanuit een (problematische) jeugdgroep dan wel in groepsverband plaatsvindt. In enkele gevallen is er sprake van individueel gepleegd geweld. Dit richt zich onder andere op agenten.

'Tijdens de surveillance werden wij aangesproken door een groep jongeren. Zij vertelden zojuist geslagen te zijn. Zij wezen betrokkenen aan. Deze bleken te hebben gevraagd of zij fan waren van Ajax of Utrecht. Toen één van de jongens voor de grap zei dat hij voor Ajax was, kreeg hij een klap met een fles frisdrank. Hierdoor ontstond een snee.' (Bron: Politieverbaal).

'Gestuurd naar [...] alwaar een groep jeugd vervelend zou zijn. Hier een groep aangetroffen. Eén van de aanwezigen bleek klappen te hebben gehad van leden van een ons bekende jeugdgroep. Hij had duidelijke verwondingen aan zijn hoofd, maar wilde geen aangifte doen.' (Bron: Politieverbaal)

'Betrokkene was vanaf het begin af aan verbaal zeer agressief. Meerdere keren wilde hij ons te lijf gaan, maar hij werd tegengehouden door zijn vader. Op een gegeven moment werd hij zo agressief dat hij de voorruit van het café intrapte en – toen wij hem in de transportboeien plaatsten – een kopstoot tegen het zijraam van een dienstauto gaf.' (Bron: Politieverbaal).

Huiselijk geweld

Huiselijk geweld is met 65 incidenten (15%) en 35 geweldplegers (15%) een vorm van geweld waaraan notoire ordeverstoorders zich eveneens relatief vaak schuldig maken. Drie notoire ordeverstoorders staan minimaal vijf keer vanwege huiselijk geweldsincidenten geregistreerd; twaalf personen hebben tussen de twee en vier registraties voor geweld in deze context en twintig personen komen eenmaal voor ter zake huiselijk geweld. Een kwalitatieve analyse van de gevonden incidenten

leert dat huiselijk geweld gericht kan zijn op de huidige of ex-partner, maar dat ook ouders of andere directe familieleden het slachtoffer kunnen worden. In het geval van ex-partners lijken met name stalking, bedreiging en intimidatie voor te komen. De huidige partners of (indirecte) familieleden zijn ook slachtoffer van daadwerkelijk geweld. Dit leidt tot gevoelens van angst en machteloosheid bij de slachtoffers.

'Ter plekke bleken twee broers weer met elkaar op de vuist gegaan. Betrokkene had zijn broer met een stok geslagen en ook zijn vader een klap gegeven. Vader is doodsbang en wil zijn zoon zo snel mogelijk uit huis hebben.' (Bron: Politieverbaal).

'Melding van conflict tussen vader en zoon in de woning. Bij aankomst blijkt de ruit in de woning vernield en houdt vader zijn zoon in bedwang door bovenop hem te zitten. Betrokkene heeft alcohol genuttigd en wil met de auto van zijn ouders naar zijn vriendin rijden. Omdat vader dit verbiedt, ontstaat een woordenwisseling. Betrokkene vernielt op dat moment de ruit van de voordeur, gooit een bloempot op de oprit stuk en vernielt de auto.' (Bron: Politieverbaal).

'De vriendin van betrokkene is zwanger. Gedurende de zwangerschap besluit zij de relatie te verbreken. Toen begon betrokkene zijn ex-vriendin te bedreigen. Hij zei dat hij haar zou vermoorden en het kind uit haar buik zou halen. Volgens de zus van betrokkene is haar broer soms stapelgek en tot alles in staat.' (Bron: Politieverbalen).

Verkeer, werk en school

Geweld in het verkeer, op het werk of op school komt aanmerkelijk minder voor. In totaal gaat het om respectievelijk 27 (6%), drie (1%) en respectievelijk zes (1%) incidenten. Hiervoor zijn respectievelijk achttien (8%), twee (1%) en vijf (2%) notoire ordeverstoorders verantwoordelijk. Structureel is van dit soort incidenten geen sprake. De aanleiding lijkt soms futiel en in sommige gevallen wordt de confrontatie actief gezocht of is deze een gevolg van het handelen van betrokkenen.

'De hoofdconducteur verklaarde dat de verdachte aan het roken was in de trein, dronken was en meerdere reizigers lastig viel. Daarbij gedroeg de verdachte zich nogal agressief ten opzichte van de reizigers en de hoofdconducteur in de trein.' (Bron: Politieverbaal)

'Betrokkene zocht samen met vrienden vaak ruzie met een andere leerling. Ik zag dat betrokkenen verbaal tekeer gingen tegen deze leerling. Ik zag dat [...] plotseling naar voren kwam en een kopstoot uitdeelde, waarop een klap in het gezicht en meerdere slagen en trappen volgden. Het slachtoffer had nadien last van zijn gezicht en enkele tanden bleken afgebroken.' (Bron: Politieverbaal).

'Een chauffeur die een container op kwam halen, bleek een klap in zijn nek te hebben gekregen. Ter plekke met beide personen gesproken. Zij kregen onenigheid over de snelheid van afhandeling waarbij betrokkene het slachtoffer in de rug heeft geduwd. Beiden hebben na het maken van excuses hun werkzaamheden vervolgd. Beide heren hebben gezien hun antecedenten een kort lontje.' (Bron: Politieverbaal).

'Een gele auto achter mij seinde met zijn lichten. De bestuurder sneed mij af en zette zijn auto schuin voor mijn auto, zodat ik niet verder kon rijden. Wij stapten beiden uit. De bestuurder kwam scheldend op mij af en bedreigde mij. De man prikte mij hard op mijn borst met zijn vingers. Toen ik zijn hand afweerde, zei hij dat ik hem niet mocht aanraken. Hij bleef ontzettend agressief.' (Bron: Politieverbaal)

Overig

Een aantal notoire ordeverstoorers (n=22, 10%) komt ook in andere, uiteenlopende settings voor in de politieregistratiesystemen vanwege het plegen van geweld. In totaal gaat het om 23 (6%) incidenten die niet in één van de eerdere categorieën te plaatsen valt. Te denken valt daarbij aan burenruzies en incidenten in de (crisis) opvang. Ter illustratie volgen enkele voorbeelden.

'Sinds het begin van deze maand heb ik problemen met mijn onderburen. Er is bij mij een plantenpot door het raam gegooid en het raam van mijn voordeur is ingeslagen. Dit heeft mijn onderbuurman gedaan.' (Bron: Politieverbaal).

'Ik zag dat een van de bewoners van de crisisopvang het gebouw binnenkwam. Hij was kwaad en rook naar alcohol en vroeg of hij mocht bellen. Dit mocht niet vanwege het feit dat het tegen middernacht was. Hij trapte vervolgens op de gang overal tegenaan en heeft zijn kamer vernield. Daarna hoorde ik hem op het dak stampen en trappen. De politie heeft betrokkene vervolgens aangehouden.' (Bron: Politieverbaal).

In tabel 4.4 staat een overzicht weergegeven van het aantal geweldsincidenten buiten het voetbal waarbij notoire ordeverstoorers de afgelopen vijf jaar betrokken zijn geweest. Het overzicht laat zien dat met name uitgaansgeweld en in mindere mate straat- en huiselijk geweld veelvoorkomend zijn. Meer dan een tiende van de notoire ordeverstoorers heeft zich de afgelopen vijf jaar schuldig gemaakt aan een vorm van huiselijk geweld en een kwart is in deze periode betrokken geweest bij geweld op straat. Bijna de helft (49%) van de notoire ordeverstoorers is tevens bekend vanwege uitgaansgeweld.

Tabel 4.4. Setting waarin notoire ordeverstoorers de afgelopen vijf jaar betrokken zijn geweest bij geweld naar aantal incidenten en ordeverstoorders.

Setting geweld	Aantal incidenten	Aantal ordeverstoorders
Uitgaansgeweld	225 (53%)	111 (49%)
Straat	73 (17%)	56 (25%)
Huiselijk geweld	65 (15%)	35 (13%)
Verkeer	27 (6%)	18 (8%)
Werk	3 (1%)	2 (1%)
School	6 (1%)	5 (2%)
Overig	23 (5%)	22 (10%)
Totaal	422	nvt

Plannen ordeverstoringen in groepsverband

Van Leiden e.a. (2009) onderscheiden op basis van aanleiding, toedracht en voorzienbaarheid een drietal typen ordeverstoringen. *Massagestuurde* rellen ontstaan tijdens georganiseerde evenementen waar veel mensen samenkomen. Het meeslepende effect van de massa kan ervoor zorgen dat een minimale gebeurtenis uitmond in een massale vechtpartij. *Incidentgestuurde* rellen zijn kleinere of grotere, maar bovenal langdurende ordeverstoringen die ontstaan in reactie op een schokkende gebeurtenis. Bij een *afspraakgestuurde* rel wordt een confrontatie korte of lange tijd van te voren gepland (zie kader). Op basis van de geraadpleegde mutaties zien we dat tenminste 36 (16%) van alle notoire ordeverstoorders bij afgesproken confrontaties betrokken zijn.

'De politie Gelderland heeft zaterdagavond een confrontatie voorkomen tussen supporters van De Graafschap en FC Twente. De politie had signalen gekregen dat zeker tientallen supporters met elkaar op de vuist wilden gaan in Doetinchem. De politie wist de groepen uit elkaar te houden.' (Bron: RTV Oost, 17 april 2011)

'Voetbalsupporters van PSV en Roda JC hebben voor een afgesproken gevecht in Roermond precieze afspraken gemaakt. Supporters van PSV kwamen in het zwart, supporters van Roda JC in het wit; beide partijen bestonden uit maximaal 25 personen. Wapens werden niet gebruikt en individuen werden niet met meer personen belaagd.' (Bron: Telegraaf, 16 oktober 2012)

'In een Zwols café hebben tientallen supporters van FC Utrecht zaterdagavond de boel vernield. Rond 20h30 zochten enkele van hen de confrontatie met andere cafégangers. Zij vernielden stoelen, drinkglazen en ruiten. Daarna keerden ze huiswaarts. Vijf personen konden worden aangehouden.' (Bron: SpitsNieuws, 1 september 2013)

4.5 Resumé

Een grote meerderheid van de notoire ordeverstoorders is al voor het twintigste levensjaar bekend bij politie en justitie. Ook in hun volwassen bestaan blijven zij in aanraking komen met deze instanties. Delicten als openlijke geweldpleging in vereniging, (zware) mishandeling, diefstal en vernieling komen relatief veel voor onder deze groep ordeverstoorders. Daarnaast valt op dat geweld zich lang niet altijd tegen andere burgers richt. Tussen de 20 en 25 procent van de geweldsantecedenten die in het JD en het HKS geregistreerd staan, heeft betrekking op fysiek of verbaal geweld tegen politieambtenaren. Van belang om daarbij op te merken is, dat dit een ondergrens betreft. Dit komt door dat veel wetsartikelen het op zichzelf niet toelaten om te specificeren wat het ‘doelwit’ van geweld is geweest.

Een analyse met behulp van de applicatie *Blueview* laat verder zien dat een groot deel van de notoire ordeverstoorders niet alleen rondom het voetbal gewelddadig is. Circa twee derde van deze groep personen is betrokken bij geweld in andere settings, waarbij uitgaansgeweld, geweld op straat en huiselijk geweld het meeste voorkomen. Casusmateriaal laat zien dat dit geweld zowel alleen als in groepsverband wordt gepleegd. Tevens kunnen actief plannen worden gemaakt om in groepsverband de openbare orde te verstoren.

Eindnoten

1. Zie pagina 14 voor meer informatie over deze bronnen en de gegevens die zij bevatten.
2. Uit slachtofferenquêtes blijkt dat een groot deel van de criminaliteit niet bij de politie gemeld wordt. Derhalve is het aantal van 1.749 delicten waarschijnlijk een beperkt deel van de verzameling delicten waaraan notoire ordeverstoorders zich schuldig maken.
3. In bijlage 2 staat een overzicht weergegeven van de delicten die in de categorieën openbare orde, geweld (fysiek), geweld (verbaal) en vermogen zijn opgenomen.
4. Uit een registratie in HKS of het JD kan niet worden opgemaakt in welke setting het geweld is gepleegd.

5 Probleemgedrag

In dit hoofdstuk staat het niet-criminele probleemgedrag van notoire ordeverstoorders centraal.¹ We schetsen, op basis van de 49 RISc-scores en bevindingen uit de dossieranalyse, een beeld van het gedrag in de kindertijd en adolescentie (in het ouderlijk huis, op school en bij vrienden en vrijetijdsbesteding) en in de volwassenheid (op het werk en in de huiselijke kring). Over het dossieronderzoek gerapporteerde percentages zijn gebaseerd op een groep van 160 personen. In enkele van de subparagrafen zullen we ook de context schetsen waarbinnen het gedrag plaatsvindt. Het hoofdstuk besluit met een resumé.

5.1 In de kindertijd en adolescentie

In deze paragraaf gaan we nader in op het gedrag van notoire ordeverstoorders in hun kindertijd en adolescentie. Achtereenvolgens komen de gezinsomgeving en het gedrag van notoire ordeverstoorders in het ouderlijk huis en op school aan bod.

5.1.1 Gezinsomgeving en eigen gedrag

Uit de RISc-rapportages blijkt dat 29 van de 49 personen (59%) hun jeugd als overwegend prettig hebben ervaren. Ongeveer een derde van de personen (n=16) heeft een redelijke jeugd gehad, waarbij er echter wel op kleine schaal sprake is geweest van mishandeling en verwaarlozing. Tot slot zijn er vier personen die een jeugd hebben gehad waar zij liever niet op terugkijken, omdat er sprake is geweest van onplezierige of onverschillige relaties, of misbruik. Van 47 van de 49 personen waarbij een RISc is afgenomen, is ingevuld of er al dan niet sprake is geweest van huiselijk geweld in het gezin. Dit blijkt bij negen personen het geval geweest te zijn. Het geweld kan zich richten op de notoire ordeverstoorders zelf, maar ook op andere gezinsleden.

In totaal hebben gezinsleden van veertien van de 49 ordeverstoorders antecedenten. We komen in meerdere gevallen ook verslaving aan middelen, psychische stoornissen en/of verwaarlozing van gezinsleden tegen. In verschillende gevallen lijken de ouders van de notoire ordeverstoorders pedagogisch onmachtig en zijn zij onvoldoende toegerust om het gedrag van hun kind(eren) te begrenzen.

'Betrokkene wordt soms geslagen. Vader vertelt dat hij zijn zoon ook wel eens "te grazen neemt" als hij vindt dat hij te ver gaat. "Dan vallen er klappen".' (Bron: Pro Justitia rapportage)

'Betrokkene vertoont gedrag dat door de ouders in een relatief overbelaste en matig stabiele gezinssituatie niet meer hanteerbaar is. Hij wordt in deze pedagogisch ontoereikende situatie steeds wilder en chaotischer en is daarom op zijn twaalfde uit huis geplaatst.' (Bron: RISc)

Uit dossieronderzoek blijkt dat circa een kwart (23,8%) van de notoire ordeverstoorders problematisch gedrag heeft vertoond binnen de gezinssituatie.² Verschillende ordeverstoorders gaan thuis hun eigen gang en trekken zich weinig of niets aan van de regels en grenzen die hun ouders hen stellen. Goedbedoelende ouders die zich zorgen maken, proberen hiermee om te gaan, maar onder andere vanwege de psychische problematiek waarmee hun kind kampt (zie voor meer informatie hoofdstuk 6), is dit niet altijd succesvol.

'Het problematische gedrag en de woedeaanvallen werden steeds erger. Op een gegeven moment heeft hij spullen in het huis kapot gemaakt, met stoelen tegen deuren geslagen, de auto van de ouders vernield en gedreigd zelfmoord te plegen. Zijn ouders hebben nu aangegeven dat hij niet meer bij hen mag wonen, omdat ze bang voor hem zijn.' (Bron: RISc)

'Betrokkene woont zonder toezicht in het huis van zijn vader met zijn oudere en jongere zus. Hiervoor heeft hij enkele weken bij zijn moeder gewoond, nadat vader hem de deur uit had gezet omdat hij niet luisterde.' (Bron: Voortgangsrapportage)

Minimaal 29 notoire ordeverstoorders zijn verbaal en/of fysiek agressief tegen hun ouders of andere gezinsleden of lopen veelvuldig of langdurig weg van huis. In negentien gevallen leidt het problematische gedrag tot een (definitief) vertrek uit het ouderlijk huis. In zeven gevallen gaan de notoire ordeverstoorders al op jonge leeftijd naar een internaat of (gesloten) jeugdinstelling, omdat zij thuis niet langer te handhaven zijn. Dit leidt niet altijd tot een verbetering van het gedrag, zoals blijkt uit het volgende voorbeeld.

'Tot zijn dertiende heeft betrokkene thuis gewoond. Zijn ouders konden hem toen niet meer aan. Hij was erg agressief, het gezin kampte met de nodige problemen. Betrokkene werd onder toezicht gesteld en vervolgens uit huis geplaatst. Hij werd in een jeugdzorginstelling geplaatst, maar werd na drie dagen vanwege zijn gedrag overgeplaatst naar een gesloten inrichting. Volgens hulpverleners is er in drie jaar van alles geprobeerd, maar bleek betrokkene onhandelbaar en zijn er geen resultaten bereikt. Op zijn zestiende is hij naar huis gegaan en daarna op zichzelf gaan wonen. Hij bleek al snel niet rond te kunnen komen en is toen weer thuis gaan wonen.' (Bron: Voorlichtingsrapportage)

5.1.2 School

Uit de dossieranalyse blijkt dat 23 personen (14%) speciaal onderwijs gevolgd hebben. Dit onderwijs wordt aangeboden aan personen die meer aandacht en ondersteuning nodig hebben dan in het regulier onderwijs aangeboden wordt. In alle gevallen was extra aandacht in de onderwijsomgeving noodzakelijk vanwege stoornissen en gedragsproblemen.

'Op school zijn de nodige problemen geweest met de agressie van betrokkene. Hij moest naar speciaal onderwijs omdat hij niet te handhaven was. Toen hij ook daar onhandelbaar was, is hij overgeplaatst naar een andere ZMOK-school.' (Bron: Voorlichtingsrapportage)

Bij iets minder dan een derde van de personen (30%) blijkt dat er problemen zijn geweest ten aanzien van de binding met, betrokkenheid bij en aanwezigheid op school en vroegtijdig schoolverlaten. Dit leidt in verschillende gevallen tot doublure(s) en verwijdering van school. Motivatieproblemen kunnen daarbij een rol spelen. Iets minder dan een kwart van de personen (24%) heeft zich agressief gedragen in zijn schooltijd. Verschillende ordeverstoorers kampen met autoriteitsproblemen en komen veelvuldig in conflict met leerkrachten. Dit heeft in verschillende gevallen geleid tot schorsingen, schoolwisselingen en/of schoolverwijderingen. In paragraaf 4.4 is reeds beschreven hoe enkele van deze agressieve gedragingen hebben geleid tot aanhoudingen. Uit dossieranalyse blijkt dat in totaal minimaal 63 personen (39%) problemen hebben in relatie tot binding en/of gedrag op basis- en middelbare school.

'Betrokkene heeft alleen de basisschool afgemaakt. In het tweede jaar van de middelbare school is hij van school gestuurd, omdat hij niet met autoriteit om zou kunnen gaan. In totaal is hij van acht scholen verwijderd vanwege conflicten met leerkrachten.' (Bron: Voorlichtingsrapportage)

Enkelen van hen vertonen dusdanig problematisch gedrag dat zij een vrijstelling krijgen voor de leerplicht. Deze personen zijn niet te corrigeren voor docenten en hebben een negatieve invloed op medeleerlingen, waardoor zij op jonge leeftijd van school gaan.

'Op de basisschool was betrokkene niet te handhaven, hij gooide met spullen en vocht met medeleerlingen. Dit was reden om hem naar speciaal onderwijs te doen. Hij werd ook op het speciaal onderwijs geschorst en kreeg op zijn veertiende een vrijstelling van school. Toen volgde hij een opleiding tot stratenmaker, waarvoor hij een certificaat behaalde.' (Bron: Pro Justitia rapportage)

5.2 In het volwassen leven

In deze paragraaf bespreken we het gedrag van notoire ordeverstoorders in hun volwassen leven. Achtereenvolgens komen de leefgebieden werk, vrienden en vrijetijdsbesteding en wonen en relaties aan bod.

5.2.1 Werk

Uit RISc-scores blijkt dat van de 49 notoire ordeverstoorders meer dan een derde (n=18) meestal werkt, maar soms stopt met een baan zonder dat er een nieuwe in het vooruitzicht is. Zes personen (12%) hebben nooit gewerkt, of wisselen vaak van baan en zijn eens of vaker ontslagen wegens slecht prestaties of gedrag.

Uit de dossieranalyse blijkt dat meer dan de helft (55%) van de geanalyseerde personen geen stabiele werkbetrekking heeft (gehad). Dit wil niet zeggen dat zij werkeloos zijn. Van 44 personen (28%) is bekend dat ze veelal werk met losse betrekkingen (bv. via uitzendbureaus) hebben of hebben gehad. Iets minder dan twintig procent (29 personen) is overwegend werkeloos geweest, heeft een uitkering ontvangen of heeft in de ziektewet gezeten. Anderen zijn ZZP'er en werken op onregelmatige basis. Voor deze personen lijkt het belangrijk dat ze eigen baas zijn, omdat zij moeite hebben met het werken onder een leidinggevende. Problemen met autoriteit kunnen daarbij een rol spelen.

'Ik kan niet voor een baas werken. Ik kan er niet tegen dat mensen mij gaan vertellen wat ik moet doen. Ik ga op mijn leeftijd ook niet werken voor een loontje van 1.100 euro in de maand.' (Bron: RISc)

Twintig procent van de geanalyseerde personen komt op zijn werk in de problemen vanwege zijn gedrag. Deze personen tonen weinig inzet, zijn niet gemotiveerd of komen in conflict met collega's en/of leidinggevenden.

'Betrokkene heeft anderhalf jaar gewerkt, maar ontslag genomen omdat hij "er niets meer aan vond". In de scheepsbouw neemt betrokkene ontslag na ruzie met zijn chef. "Ik liep de kantjes ervan af en het liep niet lekker. Op een gegeven moment ben ik vastgepakt door mijn chef, weggegaan en niet meer teruggekomen." Betrokkene geeft aan het op zijn werk niet (meer) naar zijn zin te hebben gehad.' (Bron: Voorlichtingsrapportage)

In sommige gevallen maken notoire ordeverstoorders zich ook schuldig aan strafbaar gedrag op het werk, wat vervolgens leidt tot ontslag. Het kan dan gaan om zaken als mishandeling, in de vorm van uit de hand gelopen conflicten met collega's, maar ook ontslag vanwege diefstal tijdens het uitvoeren van werkzaamheden komt meerdere malen voor.

'De eerste keer is betrokkene ontslagen omdat er vermoedens waren dat hij geld gestolen had uit de kas. De tweede keer, twee jaar later, steelt betrokkene een televisietoestel bij zijn werkzaamheden als schoonmaker. Recent is hij op staande voet ontslagen, wederom op verdenking van diefstal.' (Bron: Voortgangsverslag)

5.2.2 Vrienden en vrijetijdsbesteding

Uit de RISc-scores blijkt dat 25 van de 49 (51%) geanalyseerde personen zich realiseren dat zij vrienden hebben die hun gedrag negatief beïnvloeden ('verkeerde vrienden'). Zij kunnen zich echter (nog) niet van deze groep losmaken. Bij tien personen bestaat de vriendengroep vooral uit verkeerde vrienden, waarbij crimineel gedrag de norm is. Op basis van de dossieranalyse zijn drie verklaringen voorhanden waarom notoire ordeverstoorders deel uit (blijven) maken van een dergelijke vriendengroep

De eerste verklaring is dat voor sommige notoire ordeverstoorders het loyaliteitsaspect een grote rol speelt. Het is voor hen erg belangrijk om zich loyaal te tonen aan vrienden of diegenen die zij als vrienden beschouwen. Dit kan leiden tot het herhaaldelijk en structureel betrokken zijn bij vechtpartijen, ook buiten het voetbal.

'Betrokkene weet dat hij moet stoppen met de vechtpartijen. Hij vertelt echter dat hij het gevoel heeft zijn vrienden in de steek te laten wanneer deze in een vechtpartij betrokken raken en dit daarom lastig te vinden.' (Bron: RISc)

'Vroeger heeft hij veel gevochten, mede vanwege de buurt waar hij opgroeide en waar dit normaal was. Als men iets zegt over zijn familie of hen iets aandoet, wordt hij kwaad en is hij in staat geweld te gebruiken. Die boosheid heeft hij meestal onder controle, behalve met alcohol op.' (Bron: Pro Justitia rapportage)

Voor andere personen lijkt spanning een grote rol te spelen. Deze personen houden van de kick, spanning en de adrenaline die zij krijgen wanneer zij bij vechtpartijen en/of rellen betrokken raken (zie ook hoofdstuk 6). Ten slotte speelt het hebben van aanzien een belangrijke rol binnen de groep ordeverstoorers. Bij iedere harde kern van voetbalsupporters zijn er personen aan te wijzen die een dominante rol hebben. Zij verkrijgen mede status door hun uitstraling en eerdere betrokkenheid bij rellen met rivaliserende groepen en/of de politie. Deze personen kunnen een opruiende rol hebben. Anderen zijn juist toonaangevend door hun organiserende rol, zijn zelf niet actief betrokken bij geweldplegingen, maar beïnvloeden diegenen die vechten wel. Drang naar erkenning kan bij hun gedrag een rol spelen.

'Ik hoorde hem allerlei bedreigingen en beledigingen roepen. Hij keek me recht in mijn ogen en zei: "Jullie [de politie, red.] gaan eraan. Pak ze, ze gaan kapot". Hij ging als een waanzinnige tekeer en speelde een zeer opruiende rol binnen zijn groep, kennelijk om anderen ertoe te bewegen ons aan te vallen.' (Bron: Politieverbaal).

'Betrokkene gaat op zijn intuïtie en impulsen af en is vooral op zoek naar erkenning. Deze krijgt hij door haantje de voorste te zijn en snel op situaties te reageren. Betrokkene gaat veelal met jongens om die jonger zijn dan hij, waardoor hij automatisch respect krijgt. Het gebrek aan eigenwaarde wordt gecompenseerd door zich te presenteren als een jongen die alles durft.' (Bron: RISc)

De toonaangevende rol die sommige personen spelen, leidt soms ook tot het uitblijven van incidenten. Zij blijken met andere woorden de mogelijkheid te hebben andere personen binnen de groep te beïnvloeden en te corrigeren. Waar nodig, kan dit met fysiek geweld gepaard gaan.

'Ik hoorde dat hij tegen mij [politieagent, red.] zei: "Ik begrijp het en we zullen over vijf minuten allemaal vertrekken". Ik hoorde dat één van de groepsleden op dat moment een voorbijganger uitschold en provoceerde. Direct hierop gaf hij dit groeps-lid een stevige klap in het gezicht gaf en zei: "Het is klaar, geen geouwehoer meer". De uitdager droop af en ging vervolgens op in de groep.' (Bron: Politieverbaal)

Een deel van de notoire ordeverstoorers is zelf actief binnen het amateurvoetbal, als voetballer, trainer of vrijwilliger. Bijna een derde van hen (n=51) is regelmatig op de amateurvoetbalvelden te vinden. Uit verschillende voorbeelden blijkt dat notoire ordeverstoorers zich ook hier agressief kunnen gedragen.

'Op zaterdag speelde ik een thuiswedstrijd. Deze wedstrijd begon normaal, maar langzaamaan raakte de tegenpartij gefrustreerd. Tegen het eind van de wedstrijd werd de sfeer agressiever. Eén van mijn tegenstanders kreeg een gele kaart. Toen ik langs hem liep, schampte ik hem met mijn schouder, omdat hij op dat moment achteruit liep. Direct daarna voelde ik een harde klap tegen mijn mond.' (Bron: Politieverbaal).

'Op een gegeven moment gaf de scheidsrechter een speler een rode kaart, omdat deze hem uitschold. Vervolgens ontstond er een opstootje, waarbij de volledige ploeg van deze speler om de scheidsrechter heen ging staan. Hij werd getrapt en geslagen. Hierbij was met name X. betrokken. De wedstrijd werd gestaakt.' (Bron: Politieverbaal).

5.2.3 Wonen en relaties

Uit RISc-scores blijkt dat van de 49 notoire ordeverstoorers er twee maximaal zes maanden dakloos zijn geweest, en dat drie personen voor langere tijd of vaker dakloos geweest zijn. Ook in het dossieronderzoek komen verschillende gevallen van een problematische woonsituatie naar voren. Dit hangt vaak samen met financiële problematiek. Ook blijken sommige notoire ordeverstoorers niet in staat om volledig zelfstandig te wonen. In dergelijke gevallen is sprake van crisisopvang of wonen zij onder begeleiding.

'Betrokkene woont in een beschermde woonvorm. Deze instelling biedt begeleiding en huisvesting aan jongeren tot 25 jaar met psychiatrische en/of verslavingsproblemen. Enkele weken terug heeft X. te horen gekregen dat hij niet langer welkom is in de woonvorm. De leiding ziet te weinig progressie. Zo worden er eisen gesteld op het gebied van dagbesteding en zelfstandigheid. Ook een detentieperiode heeft er deels toe geleid dat betrokkene niet meer welkom is.' (Bron: Voortgangsverslag)

In sommige gevallen is er informatie voorhanden met betrekking tot de huidige relaties die de geanalyseerde personen onderhouden. Uit scores op de RISc is op te maken dat ten minste drie personen partnerrelaties hebben gehad die zijn te kenmerken door fysiek, emotioneel of seksueel misbruik. Daarnaast blijkt dat vier personen op het moment van afnemen destructieve en beschadigende relaties onderhouden. In paragraaf 4.4 is reeds beschreven dat 35 geweldplegers (15%) in totaal 65 incidenten op hun naam hebben in relatie tot huiselijk geweld. Ook blijkt uit de dossiers dat sommige ordeverstoorers op relatief jonge leeftijd (ongewenst) vader worden. Een aantal van deze relaties is kortstondig van aard, sommige ordeverstoorers lijken daarna al snel weer nieuwe relaties aan te gaan.

'Vandaag kwam vriendin van betrokkene aan het politiebureau. Zij vertelde dat de relatie met hem weer was hersteld, maar dat het geweld nog niet over was. Door de week is er volgens haar met niets aan de hand. In het weekend drinkt hij alcohol en komt de duistere kant in hem naar boven. Afgelopen weekend was er weer ruzie geweest en heeft hij aan haar gezeten en een gat in de deur geslagen.' (Bron: BVH-mutatie).

5.3 Resumé

Het problematische en agressieve gedrag van notoire ordeverstoorders zien we in de kindertijd en adolescentie ook in andere vormen terug. In het ouderlijk huis worden soms geen grenzen gesteld. Ook blijkt dat notoire ordeverstoorders zich dusdanig onhandelbaar op kunnen stellen tegenover hun ouders dat het trekken van grenzen simpelweg niet lukt. In verschillende gevallen uit het gedrag zich in fysiek en/of verbaal geweld richting ouders. Dit kan leiden tot het feit dat de ordeverstoorders het huis moeten verlaten en in een internaat of (gesloten) jeugdinstelling moeten verblijven.

Daarnaast heeft circa één op de zeven notoire ordeverstoorders speciaal onderwijs gevolgd. Stoornissen en gedragsproblemen liggen daaraan ten grondslag. Tevens komen vroegtijdig schoolverlaten en agressie tegen medeleerlingen en docenten bij vier op de tien notoire ordeverstoorders voor. Verder is er sprake van meerdere onderbrekingen in het werkzame leven als gevolg van impulsieve beslissingen om ontslag te nemen, conflicten met collega's en leidinggevenden, onvoldoende prestaties op het werk en strafbaar gedrag (waaronder diefstal) rondom het uitvoeren van de werkzaamheden.

Eindnoten

1. Zie voor meer informatie hoofdstuk 2, pagina 18.
2. Van sommige personen is op specifieke leefgebieden geen informatie voorhanden. De betreffende percentages dienen derhalve als een ondergrens te worden geschouwd. Dit geldt eveneens voor de in hoofdstuk 6 gepresenteerde gegevens.

6 Psychosociale problematiek en persoonskenmerken

In dit hoofdstuk bespreken we de psychosociale problematiek die notoire ordeverstooters (hebben) ervaren en hun persoonskenmerken. In de eerste paragraaf gaan we in op het middelengebruik (alcohol en drugs), omgang met geld en psychische stoornissen. In de tweede paragraaf komen onder andere cognitief functioneren en psychische stoornissen aan bod. Percentages met betrekking tot de RISc zijn gebaseerd op de scores van 49 personen. Percentages in relatie tot het dossieronderzoek zijn berekend op een onderzoekspopulatie van 160 personen (zie pagina 18).

6.1 Psychosociale problematiek

6.1.1 Middelengebruik

Onder middelengebruik valt het gebruik van alcohol, softdrugs en harddrugs. Ten aanzien van alcoholgebruik blijkt dat bij 29 van de 160 personen (18%) indicaties zijn voor een alcoholverslaving, problematisch alcoholgebruik of alcoholmisbruik.¹ Dit percentage is vele malen hoger dan voor de Nederlandse bevolking tussen 18 en 65 jaar gevonden percentages (De Graaf, Ten Have & Van Dorsselaer, 2010). Meerdere personen zijn hiervoor in behandeling geweest. Het gaat met name om personen die zowel doordeweeks als in het weekend veel alcohol nuttigen. In sommige gevallen gaat het om personen die enkel in het weekend (al dan niet rondom voetbalwedstrijden) forse hoeveelheden alcohol consumeren. Meerdere personen worden herhaaldelijk aangehouden vanwege rijden onder invloed.

'Betrokkene geeft aan alleen te drinken wanneer hij uitgaat of naar een voetbalwedstrijd gaat. Dan kan hij geen maat houden en drinkt hij excessieve hoeveelheden alcohol. Betrokkene komt meermaals in de problemen met Justitie door zijn alcoholgebruik en ziet het zelf als een probleem.' (Bron: QuickScan, RISc)

Uit RISC-scores blijkt dat van de 49 notoire ordeverstoorers bijna driekwart (n=35, 71%) minstens één keer drugs heeft gebruikt. Ongeveer een kwart van de ordeverstoorers (n=12, 24%) zegt minstens twee keer per week drugs of eens per week grote hoeveelheden drugs te gebruiken. Acht personen (16%) gebruiken drie keer per week tot dagelijks drugs.

Uit de dossieranalyse blijkt dat minimaal twintig personen (13%) voor hun achttiende jaar softdrugs gebruiken. In enkele gevallen is daarbij reeds sprake van structureel en dagelijks gebruik van softdrugs. Meestal lijkt de achtergrond van dit gebruik gelegen te zijn in het bedwingen van ‘drukke gevoelens’ of de symptomen van ADHD. Bij 24 personen (15%) zijn er indicaties voor een softdrugsverslaving of -afhankelijkheid. Uit dossieranalyse blijkt tevens dat minimaal twaalf personen (8%) reeds voor hun achttiende jaar harddrugs gebruiken. Bij ten minste negentien personen (12%) zijn er indicaties voor een verslaving of afhankelijkheid. De gevonden percentages zijn veel hoger in vergelijking met de Nederlandse bevolking, waarvan nog geen procent aan soft- en/of harddrugs verslaafd is (De Graaf e.a., 2010; Nationale Drug Monitor, 2009).

‘Betrokkene zegt problemen te hebben met cokegebruik. Met name laat hij zich hier toe verleiden als hij alcohol gedronken heeft. Er is sprake van een terugval, waarbij cocaïne het afgelopen half jaar drie à vier maal is gebruikt. Betrokkene geeft aan deze terugval niet te kunnen voorkomen zonder ondersteuning.’ (Bron: QuickScan).

6.1.2 Omgang met geld

Uit een analyse van de RISC-scores blijkt dat acht van de 49 personen (16%) een gokverslaving of ander verslavingsgedrag hebben, waardoor er geen geld meer is voor dagelijkse levensbehoeften. Uit de dossieranalyse is op te maken dat er in totaal bij elf van de 160 personen (11%) sprake is van een gokverslaving. Voor sommige personen lopen schulden op tot in de duizenden euro’s.

‘De afgelopen maanden zit ik weer helemaal in de shit, ik gok als een achterlijke. Ik verspil al mijn geld aan het gokken. Als ik maar een klein beetje geld heb dan vergok ik het.’ (Bron: BVH-mutatie).

Uit dossieranalyse is gebleken dat 70 van de 160 personen (44%) kampen of gekampt hebben met financiële problematiek (zie ook paragraaf 5.2.3.). Deze personen hebben schulden, zitten in de schuldhulpverlening of kunnen moeilijk rondkomen van hun salaris of uitkering. De financiële problemen hangen deels samen met de problematiek die ordeverstoorers ervaren omtrent hun werk (zie paragraaf 5.2.1) en hun soms forse middelengebruik dat moet worden bekostigd. Anderen lijken niet goed in staat te zijn om te zorgen voor hun financiële administratie.

'Betrokkene zegt niet te kijken naar alle rekeningen die binnenkomen. Hij heeft geen overzicht. "Brieven kieper ik op een hoop. Ik kom toch niet uit met mijn geld, het is een puinhoop." Ook heeft betrokkene drie telefoonabonnementen. Hij kan niet vertellen waarom hij deze afgesloten heeft.' (Bron: RISc).

Daarnaast kan ook delictgedrag tot steeds verder olopende schulden leiden. Zo moeten personen geld betalen wegens schadevergoedingen, boetes of het terugbetalen van via drugshandel of anderszins wederrechtelijk verkregen voordeel.

'Schulden komen met name voort uit overtredingen die betrokkene begaat en het is niet aannemelijk dat dit in de toekomst verandert. Betrokken vertelt met enige trots dat hij jaarlijks voor enkele duizenden euro's aan boetes krijgt. Ook heeft betrokkene een hoge boete van de KNVB ontvangen vanwege wangedrag tijdens een voetbalwedstrijd.' (Bron: GGZ-rapportage, RISc)

6.1.3 Psychische stoornissen

Van 48 van de 49 personen waarbij een RISc is afgenomen, is ingevuld of er al dan niet sprake is van psychische problemen. Bij meer dan een kwart van deze personen (n=13) wordt aangegeven dat psychische problemen aanwezig zijn. Bij zeven personen (14%) is een psychiatrische diagnose gesteld.

'Er zijn indicaties van ADHD of autisme. Dit is echter nooit goed uitgekristalliseerd. Dit heeft te maken met de jonge leeftijd waarop het gediagnosticeerd is, namelijk zestien jaar. Ook is er sprake van een gebrekkige gewetensontwikkeling.' (Bron: RISc)

De dossieranalyse (n=160) laat zien dat er bij iets minder dan een derde van de notoire ordeverstoorers (n=52) indicaties zijn voor de aanwezigheid van een psychische stoornis. Het gaat daarbij om indicaties van pervasieve ontwikkelingsstoornissen, ADHD, depressie, borderline persoonlijkheidsstoornis of een antisociale persoonlijkheidsstoornis. Meest voorkomend is ADHD. Uit de dossieranalyse blijkt dat er bij ten minste 29 personen (18%) indicaties zijn voor deze stoornis. In Nederland ligt de prevalentie van ADHD naar schatting tussen de drie en tien procent (Buitelaar & Kooij, 2000; Kalverboer, 1996). In dossiers wordt in sommige gevallen het hebben van deze stoornis in verband gebracht met agressief gedrag.

'Bij betrokkene zijn er vermoedens van depressie, ADHD en borderline. Zelf zegt betrokkene ook graag te willen weten wat er met hem aan de hand is. Hij heeft last van stemmingswisselingen, weinig draagkracht en is snel overvraagd. Dit uit zich onder andere in woedeaanvallen.' (Bron: RISc).

'Bij betrokkene is er sprake van ADHD. In alle verhalen van referenten komt naar voren dat betrokkene veel agressieve uitbarstingen heeft gehad. Betrokkene geeft aan dat hij 'onrecht' oplost door te gaan slaan. "Slaan is mijn natuur", zo stelt hij.' (Bron: RISC, Voorlichtingsrapportage).

6.2 Persoonlijkheidskenmerken

In deze paragraaf komen verschillende persoonskenmerken van notoire ordeverstoorders aan bod. Achtereenvolgens bespreken we het cognitief functioneren en empathisch vermogen, *sensation-seeking* en impulsiviteit en agressieregulatie.

6.2.1 Cognitief functioneren

Het intelligentiequotiënt (IQ) wordt gezien als een belangrijke indicator van het cognitief functioneren. Resing en Blok (2002) beschouwen een IQ dat tussen de 90 en 110 ligt als gemiddeld. Mensen met een hogere score zijn (hoog)begaafd, personen met een lager IQ gelden als benedengemiddeld (80-90) of zwakbegaafd (<80).

Van 29 van de 49 personen waarbij een RISC is afgenomen, is ingevuld of er al dan niet sprake is van een verstandelijke beperking. Bij vijf van deze 29 personen (17%) is na onderzoek gebleken dat zij een verstandelijke beperking hebben. In vier gevallen bestaat er een vermoeden, maar is dat niet gediagnosticeerd. Bij de overige twintig personen zijn geen aanwijzingen voor een verstandelijke beperking gevonden. Het aantal waarnemingen is te laag om een betrouwbare uitspraak te kunnen doen over de mate waarin een benedengemiddeld IQ onder notoire ordeverstoorders voorkomt. Wel lijken de gevonden cijfers erop te duiden dat dit hoger ligt dan op basis van een normaalverdeling – met een gemiddeld IQ van 100 en een standaarddeviatie van 15 – mag worden verwacht.

Dossieronderzoek geeft zicht op een IQ-score van veertien personen. Negen maal is er volgens de gehanteerde indeling sprake van een benedengemiddelde intelligentie of zwakbegaafdheid. Vier personen hebben een gemiddeld IQ en één persoon een bovengemiddelde intelligentie. Daarnaast lijken beschrijvingen in twaalf gevallen te duiden op een benedengemiddeld IQ en lijken zeventien personen op zijn minst een gemiddelde intelligentie te hebben. In totaal zijn er indicaties dat minimaal dertien procent (n=21) van de notoire ordeverstoorders een lager dan gemiddeld IQ heeft. Deze ondergrens is hoger dan op basis van een normaalverdeling mag worden verwacht.

6.2.2 Sensation-seeking en impulsiviteit

Uit RISC-scores blijkt dat van de 49 notoire ordeverstoorers meer dan een vijfde (n=11) meestal impulsief handelt en dat dit voor meer dan de helft (59%) in bepaalde situaties geldt. Dossieronderzoek laat zien dat er bij in ieder geval 49 van de 160 notoire ordeverstoorers (31%) indicaties zijn van problemen met de impulscontrole.

'De stiefmoeder van betrokkene geeft aan hem wisselend impulsief te vinden. Er is sprake van snel wisselende emoties: van opgewektheid naar boosheid of angst. Betrokkene vertelt zichzelf regelmatig niet onder controle te hebben, omdat hij emoties opkropt. Hij gaat dan spullen vernielen en verliest de controle over zijn gedrag. Het komt vaak voor dat betrokkene impulsief handelt.' (Bron: Reclassering, Raad voor de Kinderbescherming, Pro Justitia rapportage).

Een analyse van de laatst afgenomen RISC bij 49 notoire ordeverstoorers laat verder zien dat circa driekwart van deze personen in meer of mindere mate sensatie zoekt en van opwindning en risico's nemen houdt. Drie op de tien personen zoeken, blijkens de scores, naar extreme en heftige ervaringen, waarbij over de grens van anderen heen kan worden gegaan. Uit dossieronderzoek blijkt dat van minimaal 46 notoire ordeverstoorers (29%) bekend is dat zij op zoek zijn naar spanning en risicovolle situaties.

'Betrokkene vertelt dat hij bij vechtpartijen met andere hooligans aanwezig wil zijn, omdat hij het spannend vindt. Ook doet hij regelmatig mee aan illegale vechtpartijen. Zijn ouders vertellen dat hij al van jongs af aan de spanning opzoekt. Betrokkene zelf vertelt dat hij het moeilijk vindt om niet te gaan kijken bij een vechtpartij tussen supporters en een constante spanningsbehoefte zijn gedrag beheerst. "Ik denk dat ik in de toekomst nog wel eens de fout in zal kunnen gaan." Geconstateerd wordt dat betrokkene onvoldoende afstand kan nemen van risicosituaties. Daarom wordt voorgesteld medicatie te nemen om zijn sensatiebelustheid onder controle te krijgen.' (Bron: Raad voor de Kinderbescherming, Reclassering)

Bij 21 personen (13%) zijn er indicaties dat zij problemen hebben met de impulscontrole en een hogere mate van spanningsbehoefte kennen. Dit kan ertoe leiden dat zij bij een opstootje vooraan staan.

'Betrokkene geeft aan vaak bij vechtpartijen rondom het voetbal betrokken te zijn. "Ik hou van de sensatie die om een voetbalwedstrijd heen hangt." Zelf beschouwt betrokkene zich echter niet als een relschopper. Met name het impulsieve karakter van betrokkene, de spanning en het willen laten zien van stoer gedrag lijken het delictgedrag te verklaren.' (Bron: Raad voor de Kinderbescherming).

6.2.3 Agressieregulatie en autoriteitsproblemen

Uit RISC-scores blijkt dat 21 van de 49 notoire ordeverstoorers (43%) regelmatig de zelfbeheersing verliezen. Voor eenzelfde aantal geldt dit incidenteel en een minderheid (14%) verliest deze zelden. Dossieronderzoek laat zien dat er bij in ieder geval 59 van de 160 notoire ordeverstoorers (37%) indicaties zijn geweest van problemen met de agressieregulatie.

'Betrokkene vertelt niet te snappen waarom hij betrokken is geraakt. "Ik gedraag me thuis heel anders, ik herken mezelf niet." Uit Pro Justitia rapportages blijkt dat agressieregulatie een aandachtspunt is in de ambulante behandeling. Betrokkene scoort hoog op directe en indirecte agressie, heeft autoriteitsproblemen en is vijandig richting zijn omgeving'. (Bron: Pro Justitia rapportage).

Op basis van Risc-scores lijken autoriteitsproblemen in enige mate voor te komen bij notoire ordeverstoorers. Twintig personen (41%) stellen zich incidenteel overheersend en dwingend op. Zij laten met andere woorden in bepaalde situaties niet met zich spotten. Circa een zesde van de notoire ordeverstoorers stelt zich in de meeste situaties dominant op. Twintig personen hebben geen uitgesproken dominante houding en stellen zich volgbaar of leidend op. Uit het dossieronderzoek blijkt dat dit kan leiden tot problemen thuis, op school en op het werk.

'Op elfjarige leeftijd wordt betrokkene uit huis geplaatst vanwege onhandelbaar gedrag. Zijn stiefvader adopteert hem vervolgens. Zij blijken echter te botsen qua karakter, waardoor hij ook hier niet kan blijven wonen. Daarom gaat hij bij zijn opa en oma wonen. Na het overlijden van zijn oma, kan zijn opa betrokkene niet meer aan en komt betrokkene bij zijn oom en tante te wonen. Na een politie-inval zetten deze hem op straat.' (Bron: Reclasseringsrapportage)

'Betrokkene krijgt individueel les, omdat hij vanwege zijn dominante houding niet prettig is om in een klas te hebben. Wanneer een leerling een docent slaat, blijkt zijn negatieve invloed op de groep. Medeleerlingen willen hulp gaan halen, waarop betrokkene zegt dat ze dat niet moeten doen.' (Bron: Raad voor de Kinderbescherming)

Problemen met autoriteit kunnen zich onder andere voordoen in contact met overheidsfunctionarissen, waaronder politiepersoneel. Dit lijkt mede een gevolg te zijn van het feit dat notoire ordeverstoorers regels en wetten in zijn algemeenheid onzin vinden en zelf bepalen wat wel en niet kan (6%) of specifieke regels en wetten niet onderschrijven en derhalve overtreden (45%).

'Tijdens een politiecontrole komt betrokkene aanrijden. Hij zet zijn auto neer met draaiende motor en loopt vervolgens richting het politiepersoneel. Betrokkene vindt de controle kinderachtig, maakt wilde gebaren met zijn armen en scheldt het betrokken politiepersoneel uit.' (Bron: Politieverbaal)

6.3 Resumé

De in dit hoofdstuk gepresenteerde bevindingen laten zien dat notoire ordeverstoorders in hoge mate lijken te kampen met psychosociale problematiek en psychische stoornissen. Bij een deel van de ordeverstoorders is sprake van fors middelengebruik: bij achttien procent van de notoire ordeverstoorders zijn er indicaties voor een alcohol- of harddrugverslaving. In vijftien procent van de gevallen is mogelijk sprake van verslaving aan softdrugs. Meer dan vier op de tien notoire ordeverstoorders (44%) hebben of hadden tevens te maken met financiële problematiek. Deze problematiek komt voort uit gebrek aan overzicht op de eigen financiën, werkloosheid, verslaving aan middelen en/of gokken of zijn – in de vorm van boetes – het resultaat van het eigen delictgedrag.

Bij iets minder dan een derde van de notoire ordeverstoorders zijn er indicaties voor de aanwezigheid van een psychische stoornis. Meest voorkomend lijkt ADHD te zijn. Uit de dossieranalyse blijkt dat er bij ten minste 29 personen (18%) indicaties zijn voor deze stoornis. De prevalentie van ADHD lijkt onder deze groep hoger te zijn in vergelijking met de Nederlandse bevolking. Tevens zijn er indicaties dat er binnen deze groep – meer dan op basis van statistiek mag worden verwacht – sprake is van een benedengemiddelde intelligentie. Verder lijkt er binnen deze groep vaak sprake te zijn van eigenschappen die getypeerd kunnen worden als *sensation-seeking* en problemen met de impulscontrole (minimaal 30 procent). Tot slot wijst de gevonden informatie erop dat problemen met agressieregulatie bij minimaal 37 procent van alle notoire ordeverstoorders voorkomen. Problemen met gezag – circa zestien procent van de notoire ordeverstoorders stelt zich in de meeste situaties dominant op – kunnen tevens een rol spelen bij het delictgedrag.

Eindnoot

1. Alcoholverslaving en -misbruik zijn in de DSM-IV-TR opgenomen ziektebeelden.

7 Conclusies en aanbevelingen voor de aanpak

In dit laatste hoofdstuk brengen we de uitkomsten bij elkaar en beantwoorden we de onderzoeksvragen. In de eerste paragraaf zetten we kort de gebruikte databronnen en de (onderzoeksmatige) beperkingen daarvan uiteen. In de daaropvolgende paragraaf komen achtereenvolgens een beschrijving van de onderzoekspopulatie, hun criminele carrière en probleemgedrag, psychosociale problematiek en persoonlijkheidskenmerken van notoire ordeverstoorders aan bod. Vervolgens schetsen we de huidige aanpak van supportersgeweld en -overlast en doen we in het licht van de onderzoeksbevindingen een aantal concrete suggesties voor de toekomstige aanpak.

7.1 Databronnen en beperkingen

De politie kan ordeverstoorders op lokaal niveau als toonaangevend aanmerken met behulp van de methodiek ‘Hooligans in Beeld’ (HIB). Deze personen worden vastgelegd in de databank notoire ordeverstoorders van het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme (CIV). Deze databank is het startpunt van onderhavig onderzoek. Ten tijde van het bevroeren van de databank staan landelijk 228 personen als notoire ordeverstoorder aangemerkt. Om meer zicht te krijgen op de achtergronden van deze personen, is naast politie-informatie een beroep gedaan op informatie van de drie Reclasseringsorganisaties (3RO) en de Justitiële Informatiedienst (JustID). Een belangrijke beperking van het onderzoek is, dat het lang niet altijd mogelijk is geweest om gevonden informatie op juistheid te controleren. Dit is een gevolg van het feit dat relevante informatie niet per definitie binnen meerdere bronnen aanwezig is. Ook is het – doordat bronnen veelvuldig naar elkaar verwijzen – lastig de originele bron van informatie aan te wijzen. Dit heeft tot gevolg dat de gepresenteerde informatie als indicatief moet worden beschouwd. Dit geldt in het bijzonder waar het de diagnose van psychiatrische ziektebeelden betreft, aangezien het vaak onbekend is hoe en wanneer de diagnose is gesteld.

Analyses ten aanzien van de typering van de onderzoekspopulatie (paragraaf 7.2) en de criminele carrière (paragraaf 7.3.1) hebben betrekking op de totale groep van 228 personen. Relevante informatie over persoonskenmerken en achtergronden bleek bij 68 personen (30%) niet aanwezig te zijn. Een belangrijk onderzoeksresultaat is derhalve dat bijna een derde van de notoire ordeverstoorers niet voorkomt bij geraadpleegde instanties als het gaat om achtergrondinformatie over (probleem)gedrag en persoonlijkheidskenmerken.

Analyses die zich richten op probleemgedrag, psychosociale problematiek en persoonlijkheidskenmerken zijn uitgevoerd op de groep van 160 personen waarover op zijn minst enige informatie voorhanden is. Dit betekent echter niet dat van al deze personen informatie gevonden is over de in het onderzoek betrokken onderwerpen. Omdat onduidelijk is of problematiek op een bepaald onderwerp afwezig is danwel nooit aan bod is gekomen, zijn percentages berekend op basis van de groep van 160 personen. De gevonden percentages moeten, gezien het feit dat deze kunnen stijgen als meer informatie over deze 160 personen aanwezig zou zijn geweest, worden beschouwd als een ondergrens.

7.2 Onderzoeksbevindingen

In deze paragraaf bespreken we de onderzoeksbevindingen. Achtereenvolgens komen een typering van de onderzoekspopulatie, een beschrijving van de criminele carrière en probleemgedrag, psychosociale problematiek en persoonlijkheidskenmerken van notoire ordeverstoorers aan bod.

7.2.1 Typering onderzoekspopulatie

Notoire ordeverstoorers zijn gemiddeld 27 jaar oud op het moment dat de landelijke databank ten behoeve van dit onderzoek bevroren wordt. Een klein percentage is op dat moment minderjarig (2%) of 35 jaar of ouder (9%). De meeste personen zijn op dat moment echter tussen de 18 en 24 jaar (42%) of tussen de 25 en de 34 jaar oud (47%).

Notoire ordeverstoorers staan geregistreerd bij in totaal 31 BVO's; negen van hen blijken bij twee BVO's als notoire ordeverstoorer te gelden. Alle notoire ordeverstoorers zijn man en, zeven personen uitgezonderd, geboren in Nederland. Notoire ordeverstoorers zijn derhalve met name autochtone Nederlanders. Daarbij moet wel gezegd worden dat enkele personen een Molukse of Surinaamse achtergrond hebben.

Binnen de databank kan de rol van personen in een groep op zes wijzen worden getypeerd. Dit zijn achtereenvolgens: informeren/communiceren, mobiliseren, organiseren, plannen, regie voeren en uitvoeren. Op basis van clustering zijn drie

grotere groepen te onderscheiden, te weten a) uitvoerenden, b) organisatoren en c) generalisten die bij beide aspecten betrokken zijn. Personen tussen de 18 en 24 jaar zijn significant vaker als uitvoerder aan te merken, op latere leeftijd verdwijnt dit verschil. Mogelijk speelt hierbij mee dat jongere ordeverstooters hun strepen nog moeten verdienen en nog niet over voldoende status beschikken om (groepen) personen aan te sturen, te mobiliseren en regie te voeren. Een onderbouwing voor deze aanname blijkt onder andere uit de periode die notoire ordeverstooters in het VVS geregistreerd staan: ‘toppers’ – de meest toonaangevende notoire ordeverstooters – staan significant vaker tussen de tien en vijftien jaar en significant minder vaak tussen de één en drie jaar in dit systeem geregistreerd.

7.2.2 Criminele carrière

Om de criminele carrières van notoire ordeverstooters in beeld te brengen, is informatie uit het Herkenningsdienstsysteem (HKS) van de politie en de Justitiële Documentatie (JD) gebruikt. Uit deze bronnen blijkt dat notoire ordeverstooters met name vanwege geweldsdelicten en feiten gerelateerd aan de openbare orde geregistreerd staan. Maar liefst 59 procent (JD) en 62 procent (HKS) van alle feiten heeft betrekking op geweldsdelicten en openbare orde gerelateerde feiten. Uit de omschrijving van drie antecedenten (wederspanning, belediging van een ambtenaar in functie, niet-voldoen een bevel of vordering) kan worden afgeleid dat het delict gepleegd is tegen een werknemer met een publieke taak. Nadere bestudering van de cijfers leert dat tussen de 20 en 25 procent van de geregistreerde gewelds- en openbare ordefeiten gericht is geweest tegen politiepersoneel.

De meeste (80%) notoire ordeverstooters komen in de adolescentie of vlak daarna (voor het twintigste levensjaar) voor het eerst in aanraking met politie en Justitie. Dit gegeven *an sich* is niet bijzonder. Vele onderzoekers hebben er reeds op gewezen dat de adolescentie een fase is, waarin experimenteren met gedrag, normen en waarden in zekere zin als ‘normaal’ kan worden beschouwd (zie o.a. Moffitt, 1993, 1997). De delinquentie van notoire ordeverstooters beperkt zich echter niet tot deze levensfase. Deze groep persisteert ook gedurende de volwassenheid in crimineel gedrag, zo laten verschillende analyses zien. De mate van dit delinquent gedrag is weliswaar lager dan rond de piekleeftijd van 21 jaar, maar blijft vergelijkbaar met de mate van delictgedrag in de adolescentie (16/17 jaar).

Het delictgedrag beperkt zich bovendien niet tot het voetbal. Een analyse van geweldsincidenten met behulp van de applicatie Blueview leert dat een groot deel (67%) van de notoire ordeverstooters in de afgelopen vijf jaar ook in andere settings agressief en gewelddadig gedrag vertoont. Uitgaansgeweld, huiselijk geweld (richting partner of familieleden) en geweld op straat komen het meeste voor.

7.2.3 Probleemgedrag, psychosociale problematiek en persoonlijkheidskenmerken

Het dossieronderzoek leert dat er bij circa een kwart (24%) van de notoire ordeverstoorers sprake is van problematisch gedrag binnen de gezinssituatie. Zij zijn verbaal en/of fysiek agressief tegen hun ouders of andere gezinsleden, lopen veelvuldig of langdurig weg van huis en laten zich geen grenzen stellen. In enkele gevallen leidt hun onhandelbare gedrag tot een (definitief) vertrek uit het ouderlijk huis en gaan zij al op jonge leeftijd naar een internaat of (gesloten) jeugdinstelling. Ook binnen het onderwijs blijkt een groot deel van de ordeverstoorers (39%) probleemgedrag te vertonen. Dit probleemgedrag kan variëren van veelvuldig spijbelen tot agressief gedrag richting docenten en medeleerlingen. Van enkele personen is het gedrag op school zo problematisch gebleken, dat zij een vrijstelling voor de leerplicht ontvingen. Deze personen worden getypeerd als 'niet te corrigeren' en hebben een bijzonder negatieve invloed op medeleerlingen. Tevens blijkt veertien procent van de notoire ordeverstoorers, vanwege aanwezige stoornissen en gedragsproblemen, doorverwezen te zijn naar het speciaal onderwijs.

In hun volwassen leven komt twintig procent van de notoire ordeverstoorers op het werk in de problemen. Zij tonen naar mening van hun leidinggevenden te weinig inzet of raken met collega's of leidinggevenden in conflict. Soms is er sprake van (herhaaldelijk) strafbaar gedrag op het werk, zoals diefstal. Dergelijk gedrag kan leiden tot ontslag, maar een gebrek aan motivatie kan er ook toe leiden dat notoire ordeverstoorers zelf ontslag nemen, zonder dat zij zicht hebben op een andere baan. Het werkzame leven van meer dan de helft van de notoire ordeverstoorers (55%) kan dan ook niet als stabiel worden getypeerd. De periode dat zij een baan behouden, is vaak van relatief korte duur en er is in meer dan een kwart van de gevallen (27%) sprake van losse werkbetrekkingen (bv. via het uitzendbureau).

Problemen met autoriteit kunnen bij het gedrag thuis, op school en op het werk een rol spelen. Om eventuele problemen op leefgebieden en houding in beeld te brengen, neemt de Reclassering sinds 2004 de RISc af bij verdachten vanaf vijftien jaar oud. Scores op de RISc laten zien dat notoire ordeverstoorers zich in sommige situaties heersend en dwingend op kunnen stellen (41%) en maatschappelijk breed geaccepteerde regels en normen niet of slechts ten dele onderschrijven.

Indicaties voor alcoholverslaving of -misbruik zijn gevonden bij achttien procent van de notoire ordeverstoorers. Ten aanzien van softdrugs bedraagt het percentage verslaafden of probleemgebruikers vijftien procent, ten aanzien van harddrugs twaalf procent. Onder de Nederlandse bevolking beperkt het percentage verslaafden en probleemgebruikers zich tot hooguit enkele procenten. Onder de groep notoire ordeverstoorers is dan ook vaker dan binnen de Nederlandse bevolking sprake van verslaving aan en problematisch gebruik of misbruik van alcohol en/of drugs. Dit geldt des te meer wanneer er rekening mee wordt gehouden

dat er waarschijnlijk sprake is van onderrapportage. In verschillende gevallen vindt het middelengebruik zijn oorsprong reeds in de adolescentie. Op zijn minst dertien procent van de notoire ordeverstoorders gebruikt voor het bereiken van het achtentiende levensjaar voor het eerst softdrugs, in enkele gevallen structureel en dagelijks. Ten aanzien van harddrugs gaat het om minimaal acht procent van de notoire ordeverstoorders.

Het dossieronderzoek laat zien dat bijna de helft van de notoire ordeverstoorders (44%) te maken heeft (gehad) met schulden. Deze schulden hangen ten dele samen met de problematiek die notoire ordeverstoorders ervaren ten aanzien van het vinden en houden van werk, hun soms forse middelengebruik dat moet worden bekostigd en boetes die een gevolg zijn van het eigen delinquente gedrag. Ook problematisch gokken kan een rol spelen: bij elf procent van de notoire ordeverstoorders is sprake (geweest) van een gokverslaving. Voor sommige personen lopen de schulden als gevolg van het gokken op tot in de duizenden euro's.

Naast verslavingsgedrag lijdt een deel van de notoire ordeverstoorders aan psychische problemen. Of stoornissen officieel zijn vastgesteld, en zo ja, wanneer en met welk diagnostisch instrument, is op basis van de door ons geraadpleegde bronnen doorgaans niet vast te stellen. Uit de dossieranalyse komt echter wel naar voren dat er bij iets minder dan een derde van de notoire ordeverstoorders indicaties zijn voor de aanwezigheid van een psychische stoornis. Bij achttien procent van de notoire ordeverstoorders zijn er indicaties van ADHD, een stoornis die in enkele dossiers expliciet in verband wordt gebracht met het gedrag van de betrokkene. In Nederland wordt de prevalentie van ADHD tussen de drie en tien procent geschat (Buitelaar & Kooij, 2000; Kalverboer, 1996). Naast indicaties voor ADHD, lijken ook problemen met de impulscontrole en agressieregulatie en een verhoogde spanningsbehoefte vaak voor te komen onder notoire ordeverstoorders. Bij bijna een derde (31%) van de notoire ordeverstoorders zijn er indicaties voor problemen met de impulscontrole; dit kan onder andere leiden tot agressief en gewelddadig gedrag. Bij bijna vier op de tien personen (37%) bestaat op zijn minst het vermoeden dat zij 'een kort lontje' hebben of is er documentatie voorhanden waaruit blijkt dat zij vanwege problemen met de agressieregulatie in behandeling zijn geweest. Tot slot toont het dossieronderzoek aan dat circa drie op de tien notoire ordeverstoorders (29%) een verhoogde spanningsbehoefte kennen. In een enkel geval wordt deze verhoogde spanningsbehoefte als 'ziekelijk' getypeerd. Het niveau van cognitief functioneren (IQ) lijkt op basis van beperkt bronmateriaal benedengemiddeld tot gemiddeld.

De kenmerken en achtergronden van notoire ordeverstoorders lijken van invloed op de rol die zij binnen een groep hooligans innemen en op hun gewelddadige gedrag. Voor een deel van de notoire ordeverstoorders speelt het loyaliteitsaspect een grote rol. Zij vinden het belangrijk om zich loyaal te tonen aan diegenen die zij als hun vrienden beschouwen. Dit kan ertoe leiden dat zij betrokken raken

bij vechtpartijen en incidenten rondom voetbalwedstrijden en/of geplande confrontaties tussen supportersgroepen. Overigens kunnen zij vanuit hun loyaliteit ook buiten het voetbal betrokken raken bij geweldsincidenten, bijvoorbeeld wanneer zij met geweld opkomen voor familieleden. Voor een ander deel van de notoire ordeverstoorders lijkt spanning een grote rol te spelen. Deze personen houden van de kick en de adrenaline die zij krijgen wanneer zij bij vechtpartijen en/of rellen betrokken raken. Ten slotte speelt het hebben van aanzien voor enkelen binnen de groep ordeverstoorders een belangrijke rol. Wanneer alle kenmerken van notoire ordeverstoorders bij elkaar gebracht worden, leidt dit tot het in het kader geschetste, fictieve portret.

Jan is een autochtone man van 27 jaar en een fervent voetbalsupporter. Rond de start van de pubertijd ontstaan er problemen in de opvoeding. Vanaf zijn dertiende gaat hij zijn eigen weg en luistert niet meer naar zijn ouders. Zijn ouders zijn mede vanwege hun eigen problemen onvoldoende in staat Jan te corrigeren en vanwege zijn agressieve en gewelddadige buien soms zelfs bang voor hem. Jan is meermaals, al dan niet gedwongen, uit huis vertrokken en is periodes van zijn nog jonge leven voor onderdak afhankelijk geweest van familie en vrienden. Ook op de basis- en middelbare school vertoont Jan dwars, opstandig en agressief gedrag. Vanwege deze gedragsproblemen wordt hij halverwege de middelbare school overgeplaatst naar het speciaal onderwijs. Uiteindelijk behaalt Jan vanwege motivatieproblemen en structureel spijbelen geen startkwalificatie.

Niettemin heeft Jan via uitzendbureaus enige werkervaring opgedaan. Sinds kort is hij echter werkeloos, nadat hij wederom betrokken is geraakt bij een conflict op zijn werk en heeft aangegeven niet meer terug te willen keren. Wel heeft Jan plannen om als ZZP'er een eigen bedrijf te starten. Vanuit toezichthoudende instanties bestaan er echter twijfels over de kans van slagen. Privé blijkt Jan moeilijk overzicht over zijn financiën te kunnen houden. Er is sprake van hoge schulden, die mede een gevolg zijn van het langdurig en fors gebruiken van alcohol en softdrugs. Jan gebruikt deze middelen al sinds zijn veertiende. Met name aan het gebruik van cannabis wordt vanaf deze leeftijd veel geld besteed. Naar eigen zeggen helpt cannabis hem om 'rustig te worden' in zijn hoofd. Medicijnen tegen de symptomen van ADHD slikt Jan niet, hoewel deze stoornis wel officieel bij hem is gediagnosticeerd.

Jan komt met name in beeld bij de politie vanwege geweldsdelicten rondom het voetbal en uitgaansleven. Meermaals heeft hij geweld gepleegd tegen agenten. Uit psychologisch onderzoek blijkt dat Jan moeite heeft met zijn emoties om te gaan en door zijn ADHD impulsief kan reageren. Hierdoor kan hij er om geringe aanleidingen op los slaan; dit geldt

des te meer wanneer hij onder invloed van alcohol en/of drugs is. Daarnaast blijkt Jan behoefte te hebben aan sensatie en zoekt hij spannende situaties, die uit kunnen monden in geweld, zelf op. Bij enkele incidenten heeft hij voor in de groep gestaan en meermaals is hij betrokken geweest bij afgesproken confrontaties tussen supportergroepen. Zelf bagatelliseert hij zijn rol, vergoelijkt zijn gedrag en ziet zijn manier van handelen soms zelfs als 'noodzakelijk'.

7.3 Huidige en toekomstige aanpak

In de afgelopen jaren is er een palet aan maatregelen getroffen om geweld en overlast veroorzaakt door supporters (hierna spreken we over 'voetbalmaatregelen') te verminderen en te bestrijden. Supportersgeweld en -overlast zijn daarbij gedefinieerd als geweld of overlast rond of tijdens de wedstrijden in het betaalde voetbal, inclusief de reis van en naar het stadion. Het beleid is gericht op het tegengaan van geweld en overlast rondom voetbalwedstrijden, met als uitgangspunt dat overlastveroorzakers worden aangepakt. Het gevoerde beleid heeft geresulteerd in maatregelen die in de praktijk vrijwel nooit apart, maar juist overwegend in samenhang met elkaar worden genomen. Vanuit beleidsmatig oogpunt kunnen maatregelen worden getypeerd als a) ruim voorafgaand aan de wedstrijd (*planfase*) of b) vlak voor, tijdens en na de wedstrijd (*operationele fase*). Daarnaast zijn de maatregelen te typeren als proactief of reactief. Proactief beleid is gericht op zodanig nadenken en handelen dat incidenten worden voorkomen. Het is te typeren als anticiperend en kenmerkt zich door actiegericht initiatief van betrokken partijen. In die zin kan men spreken van 'preventief interveniëren'. Reactieve maatregelen zijn daarentegen een gerichte reactie op de ervaren problematiek c.q. hebben een aanwijsbare reden.¹

Met het oog op de nagestreefde normalisatie (zie Auditteam Voetbal & Veiligheid, 2013) is het van belang om te beseffen dat maatregelen verschillen in de impact die zij hebben op bezoekers van voetbalwedstrijden. Sommige maatregelen zullen geheel aan hen voorbijgaan. Te denken valt aan het gezamenlijk overleg dat Betaald Voetbalorganisatie (BVO), gemeente, Openbaar Ministerie (OM) en politie voorafgaand aan de start van het seizoen voeren over het wedstrijdschema (dag en tijdstip). Maatregelen zoals de zichtbare aanwezigheid van beveiliging, politie en stewarding kunnen de wedstrijdbeleving van het aanwezige publiek beïnvloeden. Daarom staan BVO en politie ook meer en meer stil bij gastvrijheid en bejegening van supporters. Belangrijke aspecten daarvan zijn de-escalerend optreden – om de kans op het ontstaan van een wij-zij perspectief zo klein mogelijk te houden – en goedwillende supporters zo veel als mogelijk tegemoet te komen (zie ook Adang, 2011). Tot slot richten maatregelen zoals een stadionverbod of meldplicht zich op

een specifieke groep bezoekers, namelijk diegenen die rondom voetbalwedstrijden voor problemen en/of overlast zorgen. Naast strafrechtelijk kan ook civielrechtelijk worden opgetreden. Bijvoorbeeld in de vorm van het verhalen van schade op daarvoor verantwoordelijke supporters door de BVO of door het opleggen van een civielrechtelijk stadionverbod.

Aangrijpingspunten voor een toekomstige aanpak

De onderzoeksbevindingen laten zien dat, waar het notoire ordeverstoorders betreft, er sprake is van specifieke psychische en psychosociale problematiek en van bijzondere persoonskenmerken. Het is natuurlijk de vraag of en in welke mate, er een relatie bestaat tussen de gevonden persoonskenmerken en het delictgedrag van notoire ordeverstoorders en/of wat de causaliteit is. Er zijn verschillende redenen om aan te nemen dat deze persoonskenmerken – in ieder geval ten dele – het gedrag van notoire ordeverstoorders kunnen verklaren. Een eerste reden voor deze aanname zijn de bevindingen uit ander wetenschappelijk onderzoek. Zo hebben onder andere Retz en Rösler (2010) laten zien dat de diagnose ADHD in de kindertijd en een huidige diagnose van ADHD verband houden met reactief gewelddadig gedrag (het reageren op een trigger). Dit geldt tevens voor de aanwezigheid van psychopathologie in zijn algemeenheid en een verminderde impulscontrole (Helfritz & Stanford, 2006). Proactief geweld, het zoeken van confrontaties zonder een concrete aanleiding, is gerelateerd aan psychopathie en antisociaal gedrag in het algemeen (zie onder andere Fite, Raine, Stouthamer-Loeber, Loeber & Pardini, 2010).

Een tweede reden voor de aanname dat er een relatie bestaat tussen de persoonskenmerken van notoire ordeverstoorders en hun delictgedrag, zijn de onderzoeksbevindingen van onderhavig onderzoek zelf. Het gewelddadige en antisociale gedrag van notoire ordeverstoorders laat zich op drie manieren typeren. Allereerst is er sprake van *continuïteit in gedrag*. Agressief en onhandelbaar gedrag vanaf hun jonge kindertijd zien we, net als Farrington (2006) in een onderzoek onder veertig hooligans, vaak terug. Notoire ordeverstoorders blijken, gezien hun gemiddelde leeftijd van 27 jaar, bovendien te persisteren in probleem- en antisociaal gedrag. Ten tweede is sprake van *consistentie in gedrag*. Geweld en agressie door notoire ordeverstoorders vinden niet alleen plaats rond en tijdens voetbalwedstrijden, maar ook in huiselijke setting en het uitgaansleven (zie ook Van de Valk & Linckens, 1988). Tot slot is sprake van *autonomie in gedrag*. Geweld wordt niet alleen in groepsverband gepleegd; ook buiten de groep maken notoire ordeverstoorders zich schuldig aan geweldsdelicten. De onderzoeksbevindingen wijzen dan ook op een hoogrisico dadergroep.

Een minderheid van de bestaande maatregelen is te typeren als persoonsgericht en slechts een enkele maatregel (bijvoorbeeld de wet Maatregelen Bestrijding Voetbalvandalisme en Ernstige Overlast (WMBVEO)) is specifiek bedoeld voor

personen die herhaaldelijk over de schreef gaan. Met het opzetten van de landelijke databank notoire ordeverstoorders en de implementatie van het programma 'Hooligans in Beeld'(HIB) is een begin gemaakt met het structureel en op een eenduidige wijze in beeld brengen van personen die frequent betrokken zijn bij supportersgeweld en -overlast. Het uit de anonimiteit halen van notoire ordeverstoorders rondom voetbalwedstrijden en evenementen en het (heimelijk) verzamelen van *intelligence* over georganiseerde groepen notoire ordeverstoorders zijn reeds bestaande maatregelen. De onderzoeksbevindingen pleiten daarnaast voor een verdere persoonsgerichte aanpak, met daarbij specifieke aandacht voor psychische en psychosociale oorzaken van het gedrag van notoire ordeverstoorders en aandacht voor andere terreinen waar zij zich misdragen. Een dergelijke multidisciplinaire aanpak kent twee sporen.

Eén spoor richt zich op het in beeld brengen van notoire ordeverstoorders, waarbij repressief opgetreden wordt wanneer grenzen worden overschreden (veiligheidsdomein) en in geval van psychische of psychosociale problemen een doorverwijzing plaatsvindt naar de daartoe toegeruste instanties (zorgdomein). Het ontbreekt momenteel, ook in het buitenland, aan handvatten waarop de vorm en inhoud van dit beleid kunnen worden gebaseerd. Wel zijn er in Nederland verschillende initiatieven ontplooid waarbinnen een persoonsgerichte aanpak centraal staat. Zo kent men in Rotterdam het programma *Hand in Hand*, wordt in Deventer gebruikgemaakt van doelgroepenbeleid (Van Ham, 2010) en worden notoire ordeverstoorders van SC Cambuur en SC Heerenveen reeds in het Veiligheidshuis (VH) besproken (Ferwerda, Bremmers, Van Ham, De Man & Vos, 2013).

Er bestaan verschillende argumenten om een multidisciplinaire aanpak te coördineren en vorm te geven vanuit een Veiligheidshuis (VH). Ten eerste wordt vanuit het VH reeds multidisciplinair samengewerkt en zijn ten behoeve van informatiedeling reeds informatieuitwisselingsconvenanten gesloten tussen betrokken zorg- en veiligheidspartners. Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat notoire ordeverstoorders reeds op andere manieren binnen het VH besproken worden, bijvoorbeeld omdat zij betrokken zijn (geweest) bij huiselijk geweld of vanwege uitgaansgeweld als veelpleger in beeld zijn gekomen. Door de uitwisseling van kennis en informatie ontstaat zicht op de werkzaamheden van samenwerkingspartners en een eerder en beter beeld van de problematiek van notoire ordeverstoorders. Deze ingrediënten kunnen ertoe bijdragen dat effectiever wordt ingegrepen (zie ook Bakker, 2009), mits de individuele partners de gemaakte afspraken ook daadwerkelijk doorvoeren. Met name het strenger en gericht optreden van de politie, de verhoogde pak- en veroordelingkans en de hardere aanpak van geweld en minderjarige verdachten zijn belangrijke verklaringen voor de daling van criminaliteit die sinds 2002 is ingezet (Van der Laan en Blom, 2011; Vollaard & Koning, 2009).

De meeste effectiviteit wordt gesorteerd als de aanpak is gericht op *hot crimes*, *hot-spots*, *hot places* en *hot groups* (Versteegh, Van der Plas & Nieuwstraten, 2010). In het geval van geweld en overlast rondom en tijdens het voetbal zouden daar *hot persons* c.q. notoire ordeverstoorers aan toegevoegd kunnen worden. Aanvullend, kan mogelijk ook vanuit het amateurvoetbal worden ingezet op een persoonsgerichte aanpak. Onderhavig onderzoek heeft laten zien dat minimaal een derde van de notoire ordeverstoorers actief is in het amateurvoetbal en ook hier agressief en gewelddadig gedrag kan vertonen / vertoont.

Het tweede spoor is gericht op het identificeren en monitoren van jongvolwassenen die het risico lopen om in de (nabije) toekomst als notoire ordeverstoorer te worden getypeerd. Personen die voor het eerst betrokken raken bij supportersgeweld en -overlast zijn doorgaans jonge mannen (Auditteam, 2012a, 2012b). Het grootste deel van hen raakt waarschijnlijk betrokken bij dergelijke incidenten als gevolg van de leeftijd waarin zij zich bevinden. Ontwikkelingspsychologisch kan in die zin gesproken worden van het experimenteren met gedrag, wetten en normen. Zij zullen zich op latere leeftijd niet meer schuldig maken aan delictgedrag (zie ook Moffitt, 1993, 1997). Notoire ordeverstoorers persisteren in delictgedrag. Uit onderhavig onderzoek komen verschillende risicofactoren naar voren die (deels) al vroeg in de levensloop kunnen worden geïdentificeerd. Dit zijn onder andere:

- aanwezigheid van psychische stoornissen, en dan met name ADHD;
- verhoogde spanningsbehoefte en problemen met de agressieregulatie;
- vroegtijdig en veelvuldig soft- en/of harddrugsgebruik;
- onhandelbaar gedrag thuis;
- agressief gedrag op school richting docenten en/of leeftijdsgenoten;
- vroegtijdig schoolverlaten.

Praktische toepasbaarheid onderzoeksbevindingen

De genoemde sporen hebben overeenkomstig dat goede informatie of *intelligence* van groot belang is voor het kunnen voeren van adequaat en effectief beleid. Dossiervorming ten aanzien van notoire ordeverstoorers is en blijft derhalve een randvoorwaarde. De praktische toepasbaarheid van de onderzoeksbevindingen zijn dan ook met name gelegen in een zo volledig mogelijke en kwalitatief goede dossiervorming door (operationeel) medewerkers van de politie. Wel is daarbij het volgende van belang. Notoire ordeverstoorers komen niet meer alleen of overwegend tijdens en rondom het voetbal in beeld vanwege agressief en gewelddadig gedrag; ook in het uitgaansleven, op straat en binnen het gezin valt hun antisociale gedrag op. Het zijn geweldplegers pur sang. Dit gegeven pleit ervoor om de methodiek 'Hooligans in Beeld' (HIB) vanuit het voetbal te verbreden naar andere settings, waaronder het uitgaansleven.

Verder is het ten behoeve van vroegsignalering en tijdige interventie noodzakelijk om te bekijken in welke mate risicofactoren voor notoir ordeverstoring gedrag bij gelegenheidsordeverstoorders voorkomen en welke risicofactoren (terugkijkend) aan recidive ten grondslag liggen. Hierbinnen is allereerst een belangrijke rol voor de politie weggelegd: na het plegen van een strafbaar feit komt een verdachte immers als eerste met politiemedewerkers in contact. Afhankelijk van de leeftijd van aangehouden verdachten, zouden ook de Reclassering (RISc) en de Raad voor de Kinderbescherming (BARO) hierbij een rol kunnen spelen. Ook zou het Openbaar Ministerie (OM) gezien het profiel van notoire ordeverstoorders vaker en sneller een persoonlijkheidsonderzoek aan moeten vragen. Nu gebeurt dat nog te weinig.

Eindnoot

1. In bijlage 3 is een overzicht opgenomen van in de afgelopen jaren toegepaste maatregelen.

Geraadpleegde literatuur

Adang, O.M.J. (2011). Initiation and escalation of collective violence: an observational study of protest and football events. In: Madensen, T.D. & J. Knutsson (eds.). *Preventing crowd violence*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.

Arms, R.L. & G.W. Russell (1997). Impulsivity, fight history, and camaraderie as predictors of a willingness to escalate a disturbance. *Current Psychology*, 15(4): 279-285.

Auditteam Voetbal & Veiligheid (2012a). *Relminuten bij het Maasgebouw. Een onderzoek naar aanleiding van de ongeregeldheden bij het Maasgebouw op 17 september 2011*.

Auditteam Voetbal & Veiligheid (2012b). *Tussen ratio en intuïtie. Een onderzoek naar de ongeregeldheden tijdens en na de wedstrijd FC Utrecht – FC Twente op 4 december 2011*.

Auditteam Voetbal & Veiligheid (2013). *Voetbalveiligheid 2009-2012. Terugblik op drie jaar onderzoek door het Auditteam Voetbal en Veiligheid*.

Bakker, I. (2009). *Van goede wil en samenwerking. Een onderzoek naar samenwerking in de aanpak van meerderjarige veelplegers*. Den Haag: Nicis Institute.

Buitelaar, J. K. & Kooij, J. J. S. (2000). Aandachtstekort-hyperactiviteitstoornis (ADHD); achtergronden, diagnostiek en behandeling. *Nederlands tijdschrift voor geneeskunde*, 144, 36, 1716-1722.

Commissie Cohen (2013). *Twee werelden – You only live once*. Hoofdrapport Commissie 'Project X' Haren. Te downloaden via www.rijksoverheid.nl

Farrington, D.P. (2006). Comparing football hooligans and violent offenders: childhood, adolescent, teenage and adult features. *Monatsschrift für Kriminologie*, 89(3): 193-205.

Ferwerda, H.B. & O.M.J. Adang (2007). *Hooligans in Beeld. Van informatie naar aanpak*. Zeist: Uitgeverij Kerckebosch.

Ferwerda, H., I. van Leiden & T. van Ham (2010). Het nieuwe hooliganisme: geweld ook buiten het voetbalveld. *Justitiële Verkenningen*, 36(1): 54-68.

Ferwerda, H., B. Bremmers, T. van Ham, H. de Man & S. Vos (2013). *SC Heerenveen. Audit 1-meting april 2013*. Arnhem: Bureau Beke.

Fite, P.J., A. Raine, M. Stouthamer-Loeber, R. Loeber & D.A. Pardini (2010). Reactive and Proactive Aggression in Adolescent Males Examining Differential Outcomes 10 Years Later in Early Adulthood. *Criminal Justice and Behavior*, 37(2): 141-157.

Graaf, R. de, M. ten Have & S. van Dorselaer (2010). *De psychische gezondheid van de Nederlandse bevolking. NEMESIS-2: Opzet en eerste resultaten*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Ham, T. van (2010). *Evaluatie 'Hooligans Buitenspel'*. Arnhem: Bureau Beke.

Helfritz, L.E. & M.S. Stanford (2006). Personality and psychopathology in an impulsive aggressive college sample. *Aggressive Behavior*, 32(1): 28-37.

Kalverboer, A. F. (1996). Van MBD tot ADHD en DCD: Concepten, hun historie en huidige positie. In A. F. Kalverboer (red.), *De nieuwe buitenbeentjes: stoornissen in aandacht en motoriek bij kinderen* (p. 9-27). Rotterdam: Lemniscaat.

Laan, A.M. van der & M. Blom (2011). *Meer jeugdige verdachten, maar waarom? Een studie naar de relatie tussen maatschappelijke ontwikkelingen en de veranderingen in het aantal jeugdige verdachten van een misdrijf in de periode 1997-2007*. Den Haag: WODC.

Leiden, I. van, N. Arts & H. Ferwerda (2009). *Rellen om te rellen. Een studie naar grootschalige openbare ordeverstoringen en notoire ordeverstoorders*. Apeldoorn: Programma Politie & Wetenschap.

Miller, S. (1976). Personality correlates of football fandom. *Psychology: A Journal of Human Behavior*, 13(4): 7-13.

Moffitt, T.E. (1993). Adolescence-limited and life-cycle-persistent antisocial behavior: a developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100: 674-701.

Moffitt, T.E. (1997). Adolescence-limited and life-course persistent offending: a complementary pair of developmental theories. In: T.P. Thornberry (Ed.), *Developmental Theories of Crime and Delinquency* (pp. 11-54). New Brunswick, NJ: Transaction.

Muller, E.R., M. Zannoni, K. Ammerlaan, S. Schaap, N. Uildriks, L. van der Varst, H. Ferwerda, T. van Ham, I. van Leiden & O. Adang (2011). *Ordeverstoringen en groepsgeweld bij evenementen en grootschalige gebeurtenissen. Scherpte en alertheid*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.

Nationale Drug Monitor (2009). *Jaarbericht 2009*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Resing, W.C.M. & Blok, J.B. (2002). De classificatie van intelligentiescores: voorstel voor een eenduidig systeem. *De Psycholoog*, 37: 244-249.

Retz, W. & M. Rösler (2010). Association of ADHD with reactive and proactive violent behavior in a forensic population. *ADHD Attention Deficit and Hyperactivity Disorders*, 4(2): 195-202.

Raine, A., K. Dodge, R. Loeber, L. Gatzke-Kopp, D. Lynam, C. Reynolds, M. Stouthamer-Loeber & J. Liu (2006). The reactive-proactive aggression questionnaire: differential correlates of reactive and proactive aggression in adolescent boys. *Aggressive Behavior*, 32(2): 159-171.

Roversi, A. (1991). Football violence in Italy. *International Review for the Sociology of Sport*, 26: 311-331.

Russell, G.W. & J.H. Goldstein (1994). Personality differences between Dutch football fans and nonfans. *Social Behavior and Personality*, 23(2): 199-204.

Strategische Beleidsgroep Voetbal (2009). *Actieplan Hooligans in Beeld II*. Den Haag.

Stuart, H. (2003). Violence and mental illness: an overview. *World Psychiatry*, 2(2): 121-124.

Trivizas, E. (1980). Offences and offenders in football crowd disorders. *British Journal of Criminology*, 20(3): 276-288.

Valk, P. van de & P.J. Linckens (1988). Voetbalvandalen: hun contacten met politie en justitie. *Tijdschrift voor Criminologie*, 4: 313-320.

Versteegh, P., Th. van der Plas & H. Nieuwstraten (2010). *Best of Both Worlds: effectiever politiewerk door een probleemgerichte aanpak van hot crimes, hot spots, hot shots en hot groups*. Apeldoorn: Politieacademie.

Vollaard, B. & P. Koning (2009). The effect of police on crime, disorder and victim precaution: Evidence from a Dutch victimization survey. *International Review of Law and Economics*, 29: 336-348.

Zani, B. & E. Kirchler (1991). When violence overshadows the spirit of sporting competition: Italian football fans and their clubs. *Journal of Community and Applied Social Psychology*, 1(1): 5-21.

Bijlage 1 - Analyseformats

Rapporterende instantie	
Datum en type rapportage	
Naam ordeverstoorder	
1. Demografische kenmerken	
Geboortedatum:	
Geslacht:	
Etniciteit:	
Burgerlijke staat:	
Broers/zussen	
Aantal broers:	
Aantal zussen:	
Aantal pleegbroers en -zussen:	
Aantal halfbroers en -zussen:	
2. Wonen / huisvesting	
Laatst bekende woonsituatie:	
☐ Bij beide biologische ouders	
☐ Bij vader	
☐ Bij vader met partner	
☐ Bij vader en verder onbekend	
☐ Bij moeder	
☐ Bij moeder met partner	
☐ Bij moeder en verder onbekend	
☐ Bij vrienden	
☐ Bij pleegouders	
☐ Zelfstandig	
☐ Zelfstandig met partner	
☐ Bij familie overig	
☐ ZVWOP	

☐ Onbekend			
☐ Anders, namelijk:			
Beschrijf de laatste woonsituatie:			
<i>(toelichting op bovenstaande; met of zonder broers/zussen, andere kenmerken ...)</i>			
3. Gezin, jeugd en (familie)relaties			
Problematiek van andere gezinsleden			
	0 Geen problematiek	1 (enigszins) Aanwezig	2 Zeer problematisch
Alcoholmisbruik			
Drugsmisbruik			
<i>Softdrugs</i>			
<i>Harddrugs</i>			
Toelichting middelen			
Problematisch gokken			
Toelichting			
Aanwezigheid/bereikbaarheid ouders			
Toelichting			
Mishandeling fysiek			
Toelichting			
Slachtoffer seksueel misbruik			
Toelichting			
Getuige van geweld in het gezin			
Toelichting			
Verwaarlozing			
Toelichting			
Criminaliteit ouders/gezinsleden			
Toelichting			
Cultuur/integratieproblemen			
Toelichting			
Financiële problematiek			
Toelichting			
Toelichting / beschrijving problematiek gezin			

4. School en omgang leeftijdgenoten

Aferond onderwijs		
	Aferond	Niveau / richting (voor middelbaar en hoger onderwijs)
Basisonderwijs	☐	
Middelbare school	☐	
Beroepsonderwijs	☐	
Volgt momenteel:		☐ geen onderwijs ☐ Speciaal Voortgezet Onderwijs (LWO) ☐ VMBO ☐ HAVO/VWO ☐ MBO ☐ HBO ☐ WO
Toelichting:		
Problemen op school & omgang leeftijdgenoten op school		
<i>(Beschrijven)</i>	Basisonderwijs	Voortgezet onderwijs
Binding (spijbelen, te laat komen, school verlaten)		
Agressief gedrag (vorm, richting leeftijdgenoten en/of gezag?)		
Cognitie (leerachterstand, double-ren, wisselen school)		
Omgang met leeftijdgenoten (pesten, gepest worden, solist, etc.)		
Overig:		

5. Arbeid en financiën

Heeft persoon een werkbetrekking?	
Vaste baan, nl.	
Een of meerdere losse betrekkingen (bv. uitzendwerk, bijbaantjes), nl	
Vrijwilligerswerk, nl.	
Geen enkele werkbetrekking	
Arbeid & functioneren	
	<i>(Beschrijven)</i>
Binding (<i>verzuim, te laat komen, afwezigheid</i>)	

Omgang/gedrag op het werk	
Prestatie op het werk	
Inkomsten	
☐ Inkomen uit arbeid	€ _____
☐ Uitkering	€ _____
☐ Geen inkomsten	
☐ Inkomsten uit crimineel gewin	€ _____
☐ Inkomsten uit crimineel gewin	
☐ Zakgeld	
☐ Anders, namelijk.....	
Financiële problematiek en schulden	
<i>Beschrijf financiële situatie en eventuele problematiek daarbij.</i>	
Hoogte eventuele schuld	€ _____
Aard (soort schulden.)	

6. Vrije tijd en vrienden	
Vriendennetwerk huidig	
	Toelichting, beschrijving
☐ oriëntatie op crimineel milieu	
☐ '(incidentele) omgang met 'verkeerde vrienden' / antisociale vrienden	
☐ 'normaal' sociaal netwerk	
☐ Solist	
Dagbesteding	
<i>Beschrijf dagbesteding van betrokkene</i>	

7. Middelengebruik & verslaving	
Middelengebruik en verslavingsproblematiek	
	<i>Omschrijving van frequentie gebruik, context gebruik, en ernst</i>
☐ Harddrugs	
☐ Softdrugs	
☐ Alcohol	
☐ Gokken	
☐ Andersoortige verslaving, zoals bijvoorbeeld medicatie	
☐ Geen	
☐ Onbekend / onduidelijk	

8. Persoonlijkheid en psychopathologie	
Intelligentie	
Beschrijving cognitief functioneren	
IQ-score	
Gedrag en denkpatronen	
	<i>Beschrijving (+ bron vermelden). Geef voorbeelden hoe gedrag / patronen tot uiting komen</i>
Impulscontrole	
Agressieregulatie	
Gewetensfuncties	
Empathie	
Sociale vaardigheden	
Omschrijving geestelijke en fysieke gezondheid	
Kenmerken kindertijd	<i>Kenmerken betreffende psychopathologie, verstoorde ontwikkeling in de kindertijd, aandachtspunten, gedragsproblemen, etc.</i>
Gezondheid en medicijngebruik	
Somberheid, suïcidaal gedrag	
Gediagnosticeerde klinische syndromen	
<i>As I problematiek: primaire symptomatologie, (de 'psychiatrische ziekte') (een klinisch syndroom, ziektebeeld dat niet altijd aanwezig of geweest is, of voorbijgaand is, de zogenaamde acute pathologie).</i>	
DSM-scores (stoornis + trekken):	

Inschatting/diagnose psychiater/psycholoog:	
Diagnostiek voor jeugdigen (As 1)	
<i>Stoornissen in de ontwikkeling, zoals de diagnose CD (conduct disorder / gedragsstoornis) of OD (oppositional disorder).</i>	
DSM-scores (stoornis + trekken):	
Diagnose psychiater/psycholoog (geen DSM-score):	
Gediagnosticeerde persoonlijkheidsstoornissen	
<i>As II problematiek: achterliggende persoonlijkheidsstoornissen (en de specifieke ontwikkelingsstoornissen, kenmerken die blijvend zijn) en zwakbegaafdheid.</i>	
DSM-scores (stoornis + trekken):	
Diagnose psychiater/psycholoog (geen DSM-score):	

9. Kenmerken rond ordeverstoring gedrag	
Drijfveren / motieven	
Functie van de ordeverstoringen voor de dader, motief	
Psychische c.q. persoonlijkheidsproblematiek in relatie tot ordeverstoring gedrag (zoals vastgesteld door psychiater/ psycholoog)	
Risicofactoren anders; 'triggers'	
Houding t.o.v. de ordeverstoring gedrag	
Gevoelens m.b.t. ordeverstoring gedrag	
Heeft dader spijt?	

Analyseformat notoire ordeverstoorders criminaliteit (Blueview)

1. Geweld rondom wonen / huisvesting	
Beschrijf een of meerdere incidenten en de relatie met het slachtoffer	
Aantal gevallen huiselijk geweld	

2. Geweld en problemen op school		
Beschrijven	Basisschool	Vervolgonderwijs
Agressief gedrag (vorm, richting leeftijdgenoten en/of gezag?)		
Omgang met leeftijdgenoten (pesten, gepest worden, solist, etc.)		
Overig:		
Aantal maal sprake van gewelddadig gedrag school		

3. Geweld en problemen op werk	
Arbeid & functioneren	(Beschrijven)
Omgang/gedrag op het werk (aantal incidenten)	
Beschrijving incidenten	

4. Geweld en problemen in relatie tot vrije tijd en vrienden	
Geweld in uitgaanssettings en andere recreatieve contexten (bv. voetbalwedstrijden, evenementen, concerten etc.)?	
Ja / Nee	
Aantal incidenten	
Zo ja, toelichting uit verbalen (inclusief datum):	
Geweld in andere contexten (bv. op straat, in de wijk, in het verkeer)?	
Ja / Nee	
Aantal incidenten	
Zo ja, toelichting uit verbalen (inclusief datum):	

Bijlage 2 - Indeling strafbare feiten per categorie

Categorie	Wetsartikel*
Openbare Orde	131 Sr, 138 Sr, 139 Sr, 141 Sr
Geweld (fysiek)	179 Sr, 180 Sr, 181 Sr, 182 Sr, 282 Sr, 287 Sr, 289 Sr, 300 Sr, 301 Sr, 302 Sr, 303 Sr, 304 Sr, 350 Sr
Geweld (verbaal)	137 Sr, 266 Sr, 267 Sr, 285 Sr, 317 Sr
Vermogen	209 Sr, 213 Sr, 219 Sr, 310 Sr, 311 Sr, 312 Sr, 318 Sr, 321 Sr, 322 Sr, 326 Sr, 328 Sr, 416 Sr, 417 Sr, 420 Sr
Overig	118 Sr, 140 Sr, 142 Sr, 154 Sr, 157 Sr, 158 Sr, 184 Sr, 185 Sr, 188 Sr, 189 Sr, 198 Sr, 207 Sr, 225 Sr, 231 Sr, 239 Sr, 246 Sr, 261 Sr, 308 Sr, 337 Sr, 431 Sr, 453 Sr

* Enkel strafbare feiten waarvoor notoire ordeverstoorders in beeld zijn gekomen, zijn in dit overzicht opgenomen.

Bijlage 3 - Matrix voetbalmaatregelen

	Proactief	Reactief
Planfase	Aanscherpen kwaliteitseisen stewarding en beveiliging	ClubCard
	Bepalen vervoersregeling	Communiceren over opgelegde straffen
	Betrekken supportersverenigingen in de beleidsvorming	Dossiervorming notoire ordeverstoorders
	Fysieke infrastructuur stadion (bv. inrichting en locatie uitvak)	Heimelijke informatievergaring (RID/VBE)
	Investeren in opleiding(en) stewarding	Stadionverbodencommissie
	Investeren in techniek (bv. elektronische toegangscontrole)	Tiplijst minder bekende ordeverstoorders
	Inzet beveiliging en stewarding	Verhalen schade door vernieling en geweld op verantwoordelijke personen
	Inzet politie	Verhogen meldingsbereidheid supportersgeweld (M.)
	Opvang supporters bezoekende club	Verplichte uitkaart
	Planning wedstrijdschema (dag/tijdstip)	
	Racismebeleid	
	Reguleren kaartverkoop	
	Risico-inschatting wedstrijden	
Operationele fase	Aanrijroute uitsupporters	Cameratoezicht en uitlezen beelden
	Actualiseren informatie in het VVS	Eén-op-één fouillering
	Fouillering (generiek)	Heimelijke informatievergaring (RID)
	Bejegeningprofielen (politie)	Inzet snelrecht
	Opnemen bepalingen in de APV (bv. omtrent middelengebruik)	Meldplicht
	Scheiden uit- en thuisupporters	Stadionverbod (civiel- of strafrechtelijk)
	Verbetering gastheerschap	Uit anonimiteit halen ordeverstoorders
	Vooroverleg scheidsrechter	WMBVEO ('Voetbalwet')
Vuurwerkverbod		

Verschenen in de Bekereeks

2008

Ambtscriminaliteit aangegeven?

Een onderzoek naar het opvolgen van en kennis over de wettelijke verplichting tot aangifte van artikel 162 Sv misdrijven

Verborgene problemen

Een onderzoek naar (de aanpak van) criminaliteit onder Antillianen in Nederland

Bont en Blauw

Een onderzoek naar de strafrechtelijke behandeling van geweldszaken tegen politieambtenaren en de bejegening van slachtoffers daarvan door de politie en het openbaar ministerie

Uitstel van behandeling?

Een verkennend onderzoek naar TBS-gestelden met en zonder een combinatievonnis en de mogelijke effecten van detentie

2009

Huwelijksdwang: Een verbintenis voor het leven?

Een verkenning van de aard en aanpak van gedwongen huwelijken in Nederland

Inpakken niet nodig

Een profiel van straatrovers en straatrovers in Almere

Back on Track?

Een evaluatieonderzoek naar de onthemende projecten van de Bijzondere Jeugdbijstand in Vlaanderen

CoVa volgens plan?

Een vooronderzoek naar de mogelijkheden en reikwijdte van een effectonderzoek van de cognitieve vaardigheidstraining

Achter de schermen

Een verkennend onderzoek naar downloaders van kinderporno

2010

Tot de dood ons scheidt

Een onderzoek naar de omvang en kenmerken van moord en doodslag in huiselijke kring

Kwetsbaar beroep

Een onderzoek naar de prostitutiebranche in Amsterdam

Cameratoezicht in beweging

Ervaringen met nieuwe vormen van cameratoezicht bij de Nederlandse politie

2011

Los van drank

Procesevaluatie Haltafdoening Alcohol

Lastige verhalen

Een exploratief onderzoek naar valse aangiften van zedenmisdrijven door meisjes van 12-18 jaar

Wapenfeiten

Een onderzoek naar overvallen en overvallers in Nijmegen

Snelle jongens

Een onderzoek naar drugsrunners en daaraan gerelateerde problematiek in Limburg-Zuid

2012

De schade hersteld?

Een onderzoek naar herstelbemiddeling bij jeugdige delinquenten in Vlaanderen

Onder Controle?

Een procesevaluatie van de gedragsinterventie 'Korte Leefstijltraining voor verslaafde justitiabelen'

Planmatig en flexibel

Procesevaluatie gedragsinterventie CoVa+

Oosterse Teelt

Vietnamezen in de hennepeteelt

Dierenwelzijn in het vizier

De aard en omvang van dierenwelzijnszaken en de stand van zaken van de handhaving van de regelgeving op dat gebied in Nederland

2013

Over Leven na de moord

De gevolgen van moord en doodslag voor de nabestaanden van de slachtoffers en de ondersteuning door Slachtofferhulp Nederland

Met scherp schieten

Een onderzoek naar een aantal veiligheidsrisico's met betrekking tot de schietsport in Nederland

Georganiseerde voertuigcriminaliteit in Nederland

Een beeld van de omvang, kenmerken, werkwijzen en aanpak anno 2013

Het warme bad en de koude douche

Een onderzoek naar misstanden in nieuwe religieuze bewegingen en de toereikendheid van het instrumentarium voor recht en zorg

Voor meer informatie over uitgaven in deze reeks: www.beke.nl.

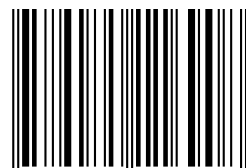
De politie identificeert en registreert sinds een aantal jaren notoire ordeverstoorders rondom het voetbal, ook wel hooligans genoemd. Dit gebeurt in een landelijke databank, die wordt beheerd door het Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme. In deze rapportage wordt verslag gedaan van een onderzoek naar de kenmerken en achtergronden van deze specifieke dadergroep. Uniek is dat hiernaar (inter)nationaal vrijwel geen onderzoek is uitgevoerd en in het onderzoek informatie uit vele verschillende bronnen wordt gecombineerd om een beeld van notoire ordeverstoorders te schetsen.

De onderzoeksbevindingen wijzen onder andere op een hoogrisico dadergroep met specifieke problematiek. Ook geven de onderzoeksresultaten zicht op verschillende risico-indicatoren voor (toekomstig) stelselmatig ordeverstoring en gewelddadig gedrag.

Het onderzoeksrapport wordt afgesloten met enkele mogelijke richtingen voor een verdere integrale, persoonsgerichte aanpak en een aantal kansen voor vroegsignalering en preventie.

ISBN 978-90-75116-90-8

9 789075 116908 >

www.beke.nl